

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

VEURNE ZUIDSTRAAT (prov. WEST-VLAANDEREN)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteur: Tina KELLNER
Redactie: Bert ACKE

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2013/37

Afbeelding op schutblad: Algemeen beeld op de onderzoekslocatie.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving ☐		Prospectie ☒	
Vergunningsnummer: 2012/258			
Datum aanvraag: 08/06/2012			
Naam aanvrager: KELLNER Tina			
Naam site: VEURNE, Zuidstraat 84			
Naam aanvrager metaaldetectie: KELLNER Tina			
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2012/258 (2)			
Opdrachtgever:		Algemene Ondernemingen Chris Vuylsteke nv Pittemstraat 56 8760 Meulebeke	
Uitvoerder:		Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster	
Bevoegde Vlaamse overheid:		Jessica Vandeveldde (Onroerend Erfgoed)	
Bevoegde Intergemeentelijke Archeologische Dienst:		/	
Projectleider:		Bert Acke	
Leidinggevend archeoloog:		Tina Kellner	
Archeologisch team:		Natascha Derweduwen, Bert Heyvaert, Annelies Maenhout, Christof Vanhoutte	
Plannen:		Tina Bruyninckx	
Conservatie:		/	
Start veldwerk:		02/07/2012	
Einde veldwerk:		09/07/2012	
Wetenschappelijke begeleiding:		/	
Projectcode:		VEZU12	
Provincie:		West-Vlaanderen	
Gemeente:		Veurne	
Deelgemeente:		Veurne	
Plaats:		Zuidstraat 84	
Kadastrale gegevens:		Veurne Afdeling 1, Sectie A, Perceel 20c/02	
Beheer opgravingsdata:		Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster	
Beheer vondsten:		Algemene Ondernemingen Chris Vuylsteke nv Pittemstraat 56 8760 Meulebeke	
Titel:		Archeologische prospectie Veurne Zuidstraat (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport.	
Rapportnummer:		2013/37	
Contact:		info@monument.be; T: +32 51 31 60 80	

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	5
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS	7
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	7
3.2. GEOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING	9
3.3. ARCHEOLOGISCHE CONTEXT.....	11
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS.....	13
4.1. VEURNE	13
4.1.1. Historische informatie	13
4.1.2. Archeologische informatie	15
4.2. ZUIDSTRAAT	17
4.2.1. Historische informatie	17
4.2.2. Archeologische informatie	17
5. ONDERZOEKSMETHODE.....	25
5.1. ALGEMEEN.....	25
5.1.1. Vraagstelling.....	25
5.1.2. Randvoorwaarden.....	26
5.1.3. Raadpleging specialisten	26
5.1.4. Motivatie voor selectie van het materiaal en staalname.....	26
5.2. BESCHRIJVING	27
5.2.1. Algemeen	27
5.2.2. Veldwerk.....	28
5.2.3. Vondstverwerking en rapportage.....	28
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN	29
6.1. PROEFPUT 1	29
6.1.1. Algemeen	29
6.1.2. Stratigrafie.....	29
6.1.3. Spoorbeschrijving	31
6.1.4. Vondsten.....	33
6.1.5. Interpretatie.....	35
6.2. PROEFPUT 2	36
6.2.1. Algemeen	36
6.2.2. Stratigrafie.....	36
6.2.3. Vondsten.....	39
6.2.4. Interpretatie.....	41

6.3. PROEFPUT 3.....	42
6.3.1. Algemeen	42
6.3.2. Stratigrafie.....	42
6.3.3. Spoorbeschrijving	43
6.3.4. Vondsten.....	43
6.3.5. Interpretatie.....	48
6.4. PROEFPUT 4.....	49
6.4.1. Algemeen	49
6.4.2. Stratigrafie.....	49
6.4.3. Vondsten.....	52
6.4.4. Interpretatie.....	52
6.5. PROEFPUT 5.....	53
6.5.1. Algemeen	53
6.5.2. Stratigrafie.....	53
6.5.3. Spoorbeschrijving	53
6.5.4. Vondsten.....	55
6.5.5. Interpretatie.....	56
6.6. PROEFPUT 6.....	58
6.6.1. Algemeen	58
6.6.2. Stratigrafie.....	58
6.6.3. Spoorbeschrijving	58
6.6.4. Vondsten.....	60
6.6.5. Interpretatie.....	60
7. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS	63
7.1. 15 ^{DE} -17 ^{DE} EEUW	63
7.2. POSTMIDDELEEUWEN	64
7.3. 19 ^{DE} -20 ^{STE} EEUW	65
8. SYNTHESE EN AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK.....	67
9. LITERATUUR.....	69
10. BIJLAGEN	71

2. INLEIDING

In het kader van de geplande bouw van een appartementsgebouw met ondergrondse parkeergarage aan de Zuidstraat 84 te Veurne (provincie West-Vlaanderen) voerde een team van Monument Vandekerckhove nv van 2 tot 9 juli 2012 een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was Algemene Ondernemingen Chris Vuylsteke nv, die optreedt als bouwheer voor de sloop van de huidige bebouwing en het optrekken van het appartementencomplex. Aangezien deze bouwplannen gepaard zullen gaan met een verstoring van de bodem adviseerde Onroerend Erfgoed voorafgaand aan de werken een archeologische evaluatie door middel van proefputten, teneinde te vermijden dat waardevol archeologisch onderzoek ongedocumenteerd verloren zou gaan en om de impact van de huidige bebouwing op het bodemarchief na te gaan. De ligging van de site net buiten de middeleeuwse stadsmuur schept een zekere archeologische verwachting. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed.

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch onderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken worden de geografische, bodemkundige, historische en archeologische situering van het terrein toegelicht, alsook de gebruikte methodologie bij het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten met aanbevelingen voor eventueel verdere onderzoeksdaden. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Als bijlage zijn de gedigitaliseerde overzichtsplannen opgenomen. Bij het rapport hoort een digitale drager met daarop alle foto's, de plannen, de veldtekeningen, de inventarissen en de digitale versie van deze tekst en bijlagen.

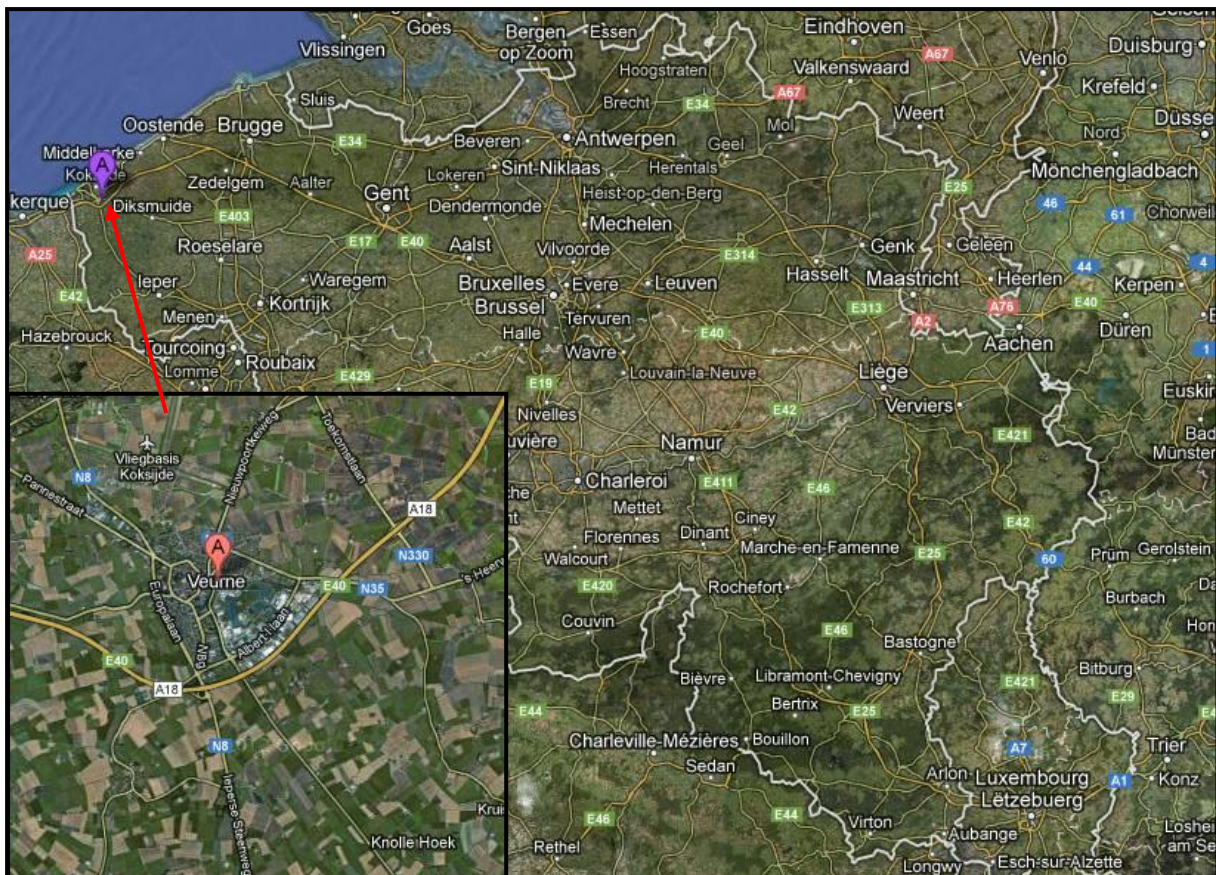
Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: Guy De Meyer (Investeringsgroep Bracke), Jessica Vandeveldde en Marc Dewilde (Onroerend Erfgoed), Alexander Lehouck en Jan Van Acker (gemeente Koksijde), Hendrik De Backer, grondwerken Verbeke nv en landmetersbureau Verland.

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische en topografische situering

De stad Veurne is gelegen in de noordwestelijke hoek van de provincie West-Vlaanderen en grenst in het westen aan Frankrijk. De deelgemeenten van de stad zijn: Avekapelle, Booitshoeke, Bulskamp, De Moeren, Eggewaartskapelle, Houtem, Steenkerke, Vinkem, Wulveringem en Zoutenaai¹. De Zuidstraat loopt bijna letterlijk van noord naar zuid door de stad en loopt ten zuiden van Veurne nog verder naar Bulskamp op. Het onderzoeksgebied situeert zich ten zuiden van het stadscentrum aan de Zuidstraat 84, waar zich momenteel de loodsen van de voormalige glashandel Dochy bevinden. Kadastraal is de site gekend als Veurne, afdeling 1, sectie A, perceel 20C/02. . De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 1400m², de hoogte van het terrein schommelt tussen +5,44m TAW en +5,29m TAW.

Figuur 1: De ligging van Veurne (© Google maps).

¹ http://www.west-vlaanderen.be/jahia_upload/leefomgeving/procoro/GRS/Veurne/IG_SitueringStad.pdf.

Figuur 2: De ligging van het plangebied: Zuidstraat 84 (© Google maps).

3.2. Geologische en bodemkundige situering

Veurne is gelegen in de polders; ten noorden van de stad bevindt zich de overgang van de polders naar de duinen en ten zuiden ervan de overgang van de polders naar de zandleemstreek. Op basis van reliëf, percelering, bodemgebruik, bebouwing en dergelijke meer kunnen in Veurne verschillende landschapseenheden gedefinieerd worden²:

- De Moeren: Dit is een depressie van ongeveer 3500 hectare tussen Veurne en Duinkerke die dient als goede landbouwgrond. Tot het begin van de 17de eeuw bestond dit gebied uit meren (de Kleine Moeren en de Grote Moeren), maar onder de regering van Albrecht en Isabella werd dit gebied drooggelegd³.
- De polders: Door de werking van de zee werden slikken, schorren en kreken gevormd. Om land te winnen op de zee werd in de middeleeuwen aan inpoldering gedaan. Een eigenschap van de polders is hun microreliëf: kreekkruggen, deze hadden een zandgrond en waren de plaats waar boerderijen werden gezet, en komgronden die meestal een vochtige kleigrond hebben⁴.
- Het plateau van Izenberge: Dit is de zuidwestelijke begrenzing van de kustvlakte. Het is een vrij open gebied dat in het noorden begrensd wordt door de polders. De landbouwbedrijven zijn er zeer talrijk⁵.
- Het stadslandschap: Dit is uiteraard de stadskern van Veurne.
- Het luchthavenlandschap: Hiermee worden de infrastructuurelementen ten behoeve van de militaire luchtmachtbasis van Koksijde bedoeld, die zich ten noorden van Veurne bevinden.

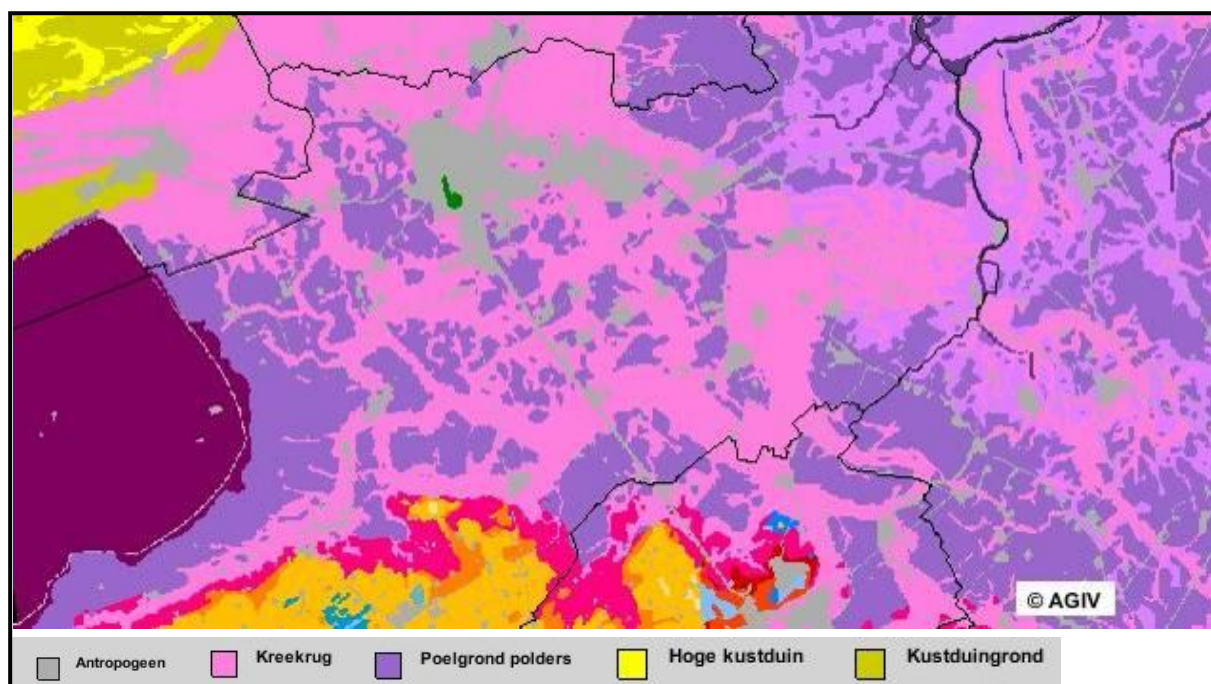
---

² http://www.west-vlaanderen.be/jahia_upload/leefomgeving/procoro/GRS/Veurne/IG_SitueringStad.pdf.

³ <http://www.sip.be/fv/fv02/geschiedenis.htm>.

⁴ http://nl.wikipedia.org/wiki/De_Polders.

⁵ http://www.west-vlaanderen.be/jahia_upload/leefomgeving/procoro/GRS/Veurne/IG_SitueringStad.pdf.

Figuur 3: Bodemkundige situatie rond Veurne, de Zuidstraat is in het groen aangeduid (© <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>).

3.3. Archeologische context

De site was gelokaliseerd net buiten de laatmiddeleeuwse stadsomwallingen van de stad Veurne. Middeleeuwse stadsomwallingen bestaan uit verschillende onderdelen: een stadsmuur, doorgaans geplaatst op een wal, omliggende grachten, poorten en bruggen. Brandgevaarlijke en vervuilende activiteiten/ambachten werden geweerd uit het stadscentrum en vestigden zich dikwijls nabij de stadsgrachten, net buiten de stad. Dergelijke structuren waren dan ook een aandachtspunt tijdens deze prospectie.

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Veurne

4.1.1. Historische informatie

De vroegste vermelding van Veurne stamt uit het jaar 877, toen de stad vermeld werd in een lijst van bezittingen van de Sint-Bertijnsabdij van Sint-Omaars⁶. De naam is waarschijnlijk afgeleid van de plaats waar de eerste nederzetting zou ontstaan zijn langsheen een watergang (ook “Furn” genaamd) op een eiland dat boven het water uit bleef steken na een overstroming. Op het einde van de 9de eeuw zou deze nederzetting deel gaan uitmaken van een verdedigingsgordel die langsheen de kust werd opgeworpen door de graaf van Vlaanderen om de kustgebieden te beschermen tegen Vikingraids. De vluchtburcht had een diameter van ca. 240 meter en werd omringd door een 15 meter brede gracht.⁷ De stille getuige van deze circulaire versterking is het huidige stratenplan omheen het stadspark (Noordstraat - Pannestraat - Zwarte Nonnenstraat - Vleeshouwersstraat - Grote Markt). In de 11de eeuw werd Veurne de hoofdplaats van een kasselrij⁸ en in de 12de eeuw kreeg de plaats stadsrechten toebedeeld. Het is ook in deze periode dat de stad lid wordt van de Londense Hanze, waardoor de economie van de nieuwbakken lakenstad bloeide. Deze bloei was echter van korte duur. De oorzaak hiervan was een breuk in de handelsbetrekkingen tussen Vlaanderen en Engeland, de belangrijkste wolleverancier^{9, 10}. Het gevolg voor de stad was een economische stagnatie die duurde tot in de 16de eeuw.

Onder de Bourgondiërs kreeg Veurne rond 1390 een nieuwe versteende omwalling¹¹, die nu nog steeds terug te vinden is in het huidige stratenplan van de stad (zie figuur 4). In het voorjaar van 1583 wordt de stad ingenomen door de Spanjaarden en krijgt ze de

---

⁶ Van Acker J. 1988, p. 5.

⁷ Lehouck A. 2003, p.6.

⁸ Een kasselrij is een welomschreven gebied met juridische, financiële en administratieve betekenis. In de praktijk kwam het erop neer dat de burggraaf de militaire en rechterlijke macht uitoefende en toezag op het heffen van de tolrechten (Dalle G. 1981, p. 94 en Van Acker J. 1988, p. 5).

⁹ Dit kwam doordat Margaretha van Constantinopel beslag liet leggen op alle bezittingen van Engelse handelaren, omdat Engelse koningen al in 1066 een beursloon waren aangegaan en daarvan nog steeds achterstallige betalingen liepen. Als wraak stelde de Engelse koning een embargo in tegen Vlaamse kooplieden (http://nl.wikipedia.org/wiki/Maritieme_geschiedenis_van_de_Nederlanden:_van_de_Prehistorie_tot_1585).

¹⁰ Dalle G. 1981, p. 95.

¹¹ Termote J. 1993, p.26.

nieuwe functie van garnizoenstad toebedeeld waarbij de stedelingen gedwongen werden een citadel (of dwangburcht) in te richten in de bestaande Oostpoort die gericht was op Oostende¹². Aan het begin van de 17de eeuw breekt er een periode van economische opleving aan onder de regering van Albrecht en Isabella. Vanaf 1646 heeft de stad opnieuw te lijden onder oorlogsgeweld, ditmaal door de verovering van Veurne door Franse strijdkrachten. De Spanjaarden geven zich niet zomaar over en heroveren Veurne in 1648. Dit veroveren en heroveren gaat nog een tijdje door totdat een vredesverdrag getekend in Aken op 2 mei 1668 Veurne definitief toewijst aan Frankrijk¹³. In 1678 stelt Vauban voor om Veurne op te nemen in de vestingenlinie, maar het is pas in 1691 dat Lodewijk XIV hiertoe beslist¹⁴ en in 1693 (na een verovering van Veurne door de Hollanders) wordt een aanvang genomen met de bouw van de vesting¹⁵. Ook hiervan zijn nu nog steeds sporen in het landschap bewaard (zie figuur 9).

In het kader van het uitgevoerde onderzoek is het geen overbodige luxe een korte samenvatting te geven van de evolutie van de vestingen te Veurne (deze samenvatting is volledig gebaseerd op het rapport van “Het archeologische onderzoek Groene Wig - Vaubansite Veurne”¹⁶).

- 9de eeuw: Onder invloed van de invallende Noormannen werd een circulaire versterking gebouwd.
- Vroege 13de eeuw: De eerste fase van de omwalling is een eenvoudige aarden wal met een houten palissade en een gracht. Acht of negen poorten sluiten de toegang tot de stad af.
- 14de eeuw (ca. 1390): De verstening van de versterkingen onder de Bourgondiërs heeft als resultaat een ruime vestingmuur die in grote lijnen het tracé van de aarden versterking volgt. Halfronde waltorens, een brede gracht en vier stadspoorten bepalen het uitzicht van deze fase (zie figuur 4).
- 15de - 16de eeuw: In de loop van de 15de-16de eeuw gebeuren er op verschillende plaatsen verstevigingen en aanpassingen aan de stadsversterkingen. In 1578 zouden de eerste (Spaanse) ravelijnen (zie figuur 5) opgericht worden. De Oostpoort wordt omgebouwd tot dwangburcht in 1583 en zal tien jaar later geslecht worden.

---

¹² Wackenier W. ongepubliceerd, p. 15.

¹³ Wackenier W. ongepubliceerd, p. 20.

¹⁴ Wackenier W. ongepubliceerd, p. 22.

¹⁵ Wackenier W. ongepubliceerd, p. 28.

¹⁶ Boncquet T. et.al. 2010.

- 17de-18de eeuw: De oorlogen tussen Spanje en Frankrijk zorgen ervoor dat Veurne meerdere malen van kamp verandert om dan uiteindelijk opgenomen te worden in de dubbele linie van versterkte steden die de grenzen van Frankrijk dienden te verdedigen tegen de Spaanse Nederlanden. Dit gebeurde in 1692 onder toezicht van Vauban.

Het plangebied bevindt zich net buiten de 14de-eeuwse stadsversterking, niet ver van waar de Zuidpoort zich bevond. Wat betreft de situatie in de 16de eeuw kan gesteld worden dat de Zuidstraat 84 zich bevond op de plaats waar een ravelijn en zijn omringende gracht de zuidelijke poort van de stad dienden te versterken. In de 17de bevindt het plangebied zich tussen de 14de-eeuwse versterkingen en de Vaubanvestingen.

4.1.2. Archeologische informatie

Voor Veurne zelf is er heel wat archeologische voorkennis te vinden, maar voor de locatie van het plangebied is dit veel minder het geval. De volgende oplijsting is volledig gebaseerd op de gegevens terug te vinden in de Centrale Archeologische Inventaris¹⁷:

- Metaaltijden

Uit de Late IJzertijd werden verschillende zoutwinningssites teruggevonden: langsheen de Avekapellegeul en ten noordoosten van de stad Veurne, tussen het kanaal Veurne-Nieuwpoort en het Stabelincksleed.

- Romeinse tijd

Uit deze periode kan er melding gemaakt worden van de losse vondst van een groot aantal Romeinse aardewerkscherven die tevoorschijn kwam tijdens het aanleggen van proefsleuven ten westen van de middeleeuwse omwalling. Ook een *tumulus* met 5 Gallo-Romeinse urnen ten zuiden van de baan naar De Panne uit de Midden-Romeinse tijd werd teruggevonden. Vervolgens kan vermelding gemaakt worden van de vermoedelijke restanten van een nederzetting die werden teruggevonden op het westelijk deel van het kruispunt Toekomstlaan-autosnelweg E40. Er werd ondermeer *terra sigillata*, Pompejaans rood aardewerk, zeepaardewerk en gewoon aardewerk (Eiffel, Arraswaar, Spaanse amforen, kruiken/kruikamforen, *dolium*, kustaardewerk,

---

¹⁷ [Http://cai.erfgoed.net/cai/zoeken.php](http://cai.erfgoed.net/cai/zoeken.php).

handgevormd aardewerk) aangetroffen. Ook munten geslagen onder de eerste Romeinse keizers konden als losse vondst opgetekend worden. Tenslotte wordt nog een vondstenconcentratie van drie potten en een versierde urne in ruw aardewerk vermeld.

- Middeleeuwen

Voor deze periode kan begonnen worden met de vermelding van de castrale ringwal uit de 9de eeuw, nu nog terug te vinden in het huidige stratenplan omheen het stadspark. Na verschillende aanpassingen werd deze plek de locatie voor de volmiddeleeuwse motte. In de Zwarte Nonnenstraat I werden er sporen gevonden van een vroegmiddeleeuwse gracht (waarschijnlijk maakte deze deel uit van de gracht omheen de castrale ringwal), volmiddeleeuwse hutkommen en een laatmiddeleeuwse afvallaag van na de opgave van de gebouwen. Op het Sint-Denijsplein werden de volmiddeleeuwse resten teruggevonden van de Sint-Denijskerk die in het begin van de 18de eeuw werd afgebroken. Uit dezelfde periode werden op deze locatie ook sporen gevonden van een klokkengieterij en van vlakgraven linkbaar aan de kerk. Eveneens uit de volmiddeleeuwse periode waren de veenwinningsputten die werden teruggevonden tussen de Burgweg en het Stabelinksleed. Stammende uit de late middeleeuwen was de site met walgracht die werd teruggevonden langsheen de Klokhofstraat. Mogelijk was dit een feodale motte. Ten zuiden van de Proostdijkvaart werden sporen teruggevonden van laatmiddeleeuwse zandontginning. Verder kan melding gemaakt worden van de Sint-Walburgakerk, het Cellenbroederklooster en vele (resten van) andere prachtige middeleeuwse gebouwen die nu nog steeds terug te vinden zijn in de stad.

- Nieuwe en Nieuwste Tijd

Uit de Nieuwe Tijd stammen allerlei sporen die te maken hebben met de Vaubanversterkingen. Ook sporen van een 16de-eeuwse onderaardse gang die mogelijk in verband kan worden gebracht met een gevangenis bij de plek van de warandemotte konden worden opgetekend.

De Nieuwste Tijd wordt onder andere vertegenwoordigd door bomkraters, munitie,... kortom, resten uit de beide wereldoorlogen.

4.2. Zuidstraat

4.2.1. Historische informatie

Het ontstaan van de Zuidstraat (vroeger heette deze straat de “Burghstraet”¹⁸) hangt samen met de circulaire versterking tegen de Vikingraids uit de 9de eeuw. Dergelijke versterking bestond volgens de beschrijving van Wackenier uit een *“cirkelvormige brede gracht met aan de binnenzijde een aarden verdedigingswal met palissade....Verder is er sprake van vier toegangswegen in de wal die elkaar in het midden van de site haaks kruisen”*¹⁹. De straat die heden ten dage nog bestaat, ligt in het verlengde van de oorspronkelijke zuidelijke toegangsweg. Ze loopt vanaf de oude zuidelijke toegangsweg uit de 9de eeuw naar de laatmiddeleeuwse Zuidpoort en van daaruit verder de laatmiddeleeuwse stad uit. Het plangebied is gelegen net buiten de muren van deze laatmiddeleeuwse omwalling. Op historische kaarten is onder andere te zien dat er zich een drenkpoel (zie figuur 5) bevond, eveneens net buiten de omwalling en nabij de Zuidpoort.

4.2.2. Archeologische informatie

In 1979 werd in het kader van de bouwwerken voor een rijksadministratief centrum en de provinciale inventarisatie van het kunstpatrimonium in West-Vlaanderen een opgraving uitgevoerd die de Zuidpoort gedeeltelijk blootlegde. Deze is op de 16de-eeuwse kaart van Jacob van Deventer afgebeeld (zie figuur 4). De archeologische resten bestonden uit de funderingen van een grote en een kleine toren die verbonden werden door een muur. De datering van de bouwmaterialen leverde een datum op aan het einde van de veertiende eeuw²⁰. Voor de rest is er eigenlijk nog geen archeologische voorkennis voor het plangebied waarop de archeologische prospectie werd uitgevoerd.

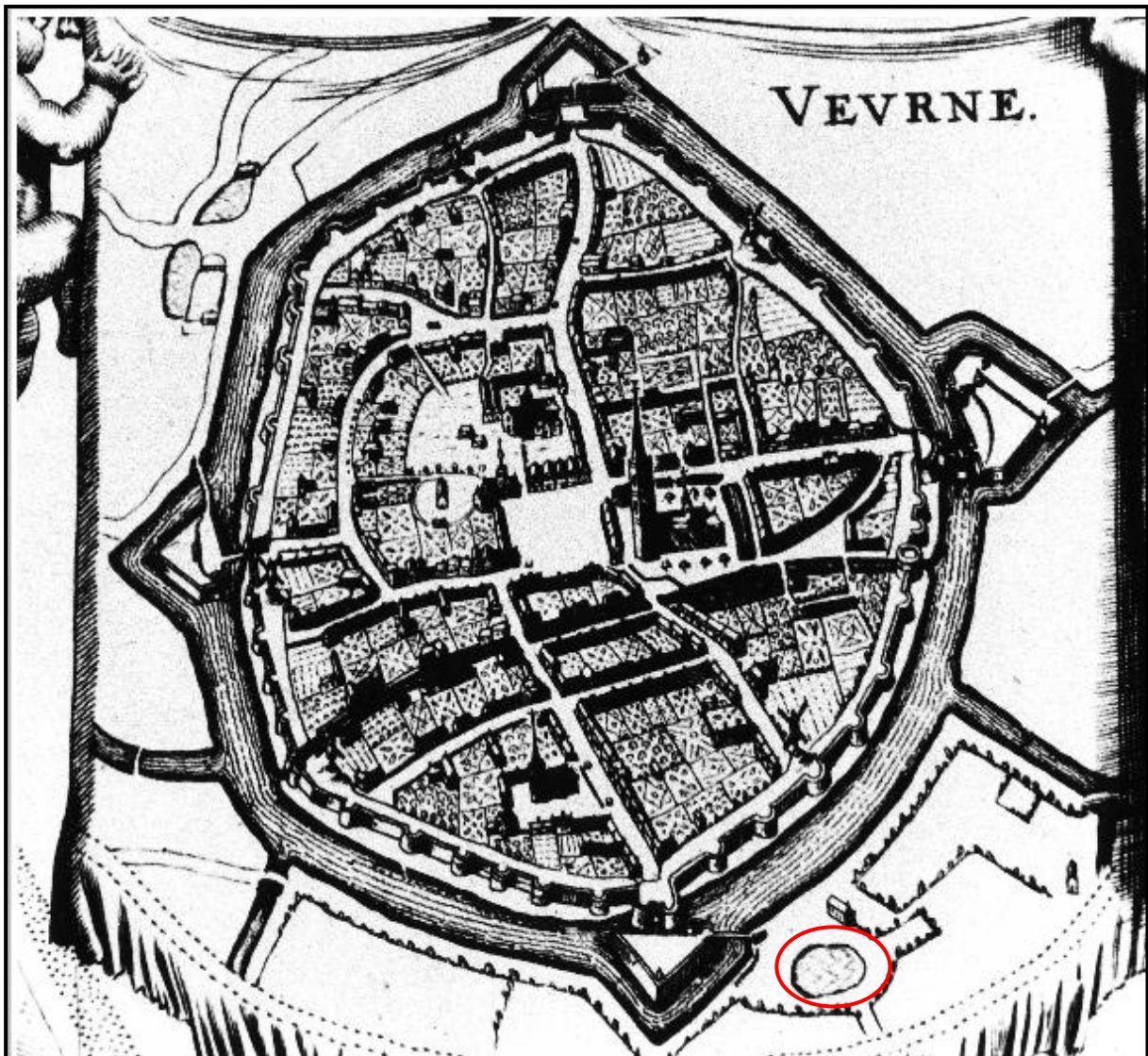
¹⁸ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/geheel/3772>

¹⁹ Wackenier W., ongepubliceerd, p. 3.

²⁰ Devlieghe L. 1980, pp. 218-221.

Figuur 4: Het stadsplan van Jacob Van Deventer uit ca. 1555 (KBR, Kaarten en Plannen, Ms. 22.090 (71)). De Zuidpoort is in het rood omcirkeld.

Figuur 5: Het stadsplan van Veurne door Peeter Verbist uit 1648 (KBR, Kaarten en Plannen, III. 1802). Deze kaart geeft de situatie weer rond ca. 1621, de drenkpoel is in het rood omcirkeld (kaart verkregen via Jan Van Acker, waarvoor dank).

Figuur 6: Een anoniem en historisch cartografisch document van Veurne terug te vinden in de Koninklijke Bibliotheek van België, uit de tweede helft van de 17de eeuw; De ravelijn en zijn gracht zijn in het rood omcirkeld (© http://belgica.kbr.be/nl/iFrame_nl.php?P08000=veurne).

Figuur 7: Een historische kaart uit 1744, terug te vinden in het rijksarchief te Zweden (© http://www2.ra.se/kra/bilder/0406/10/036_004.jpg). De oorspronkelijke plaats van de ravelijn is in het rood omcirkeld (kaart verkregen via Jan Van Acker, waarvoor dank).

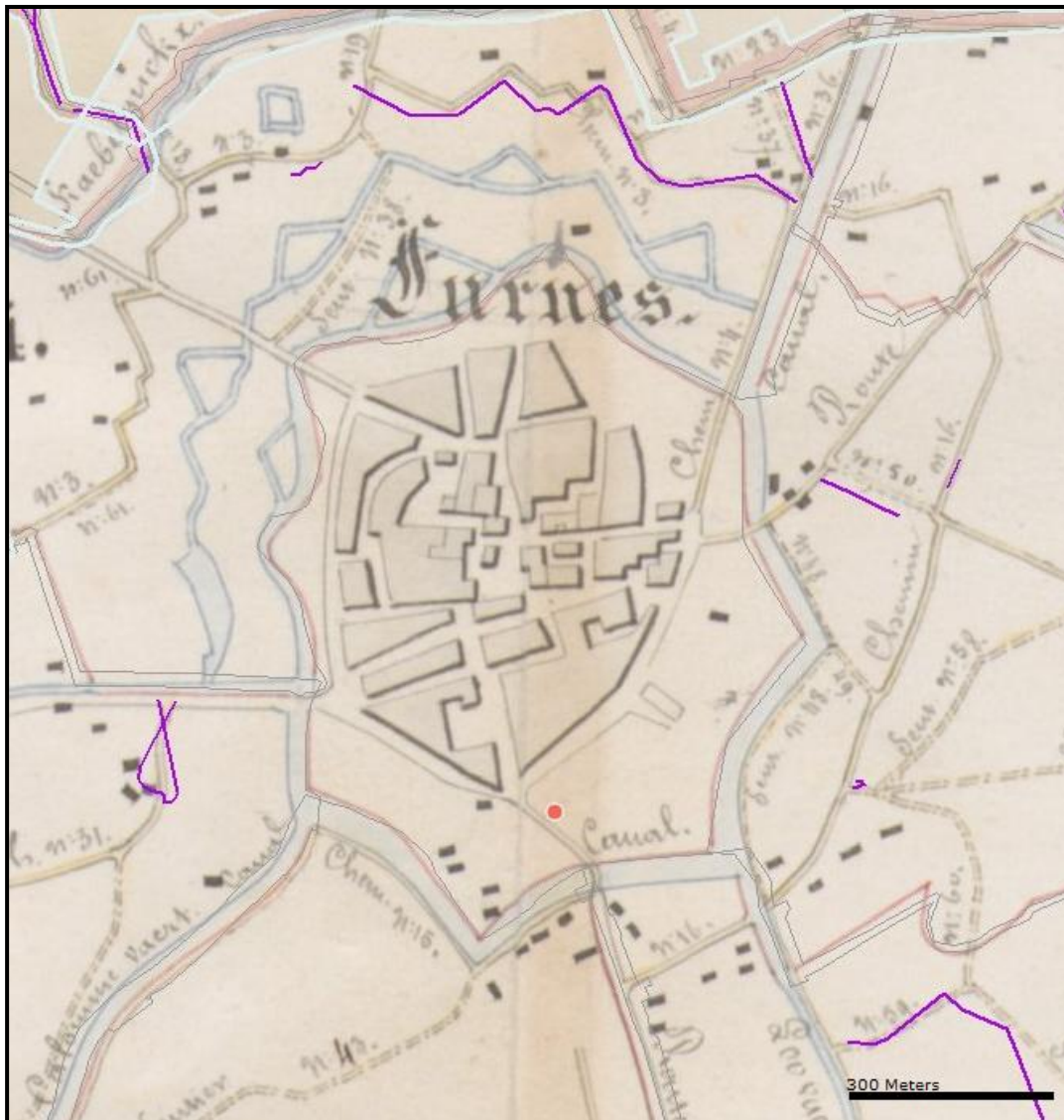

Figuur 8: Veurne op de Ferrariskaart (1771-1778) (© http://www.kbr.be/collections/cart_plan/ferraris/).

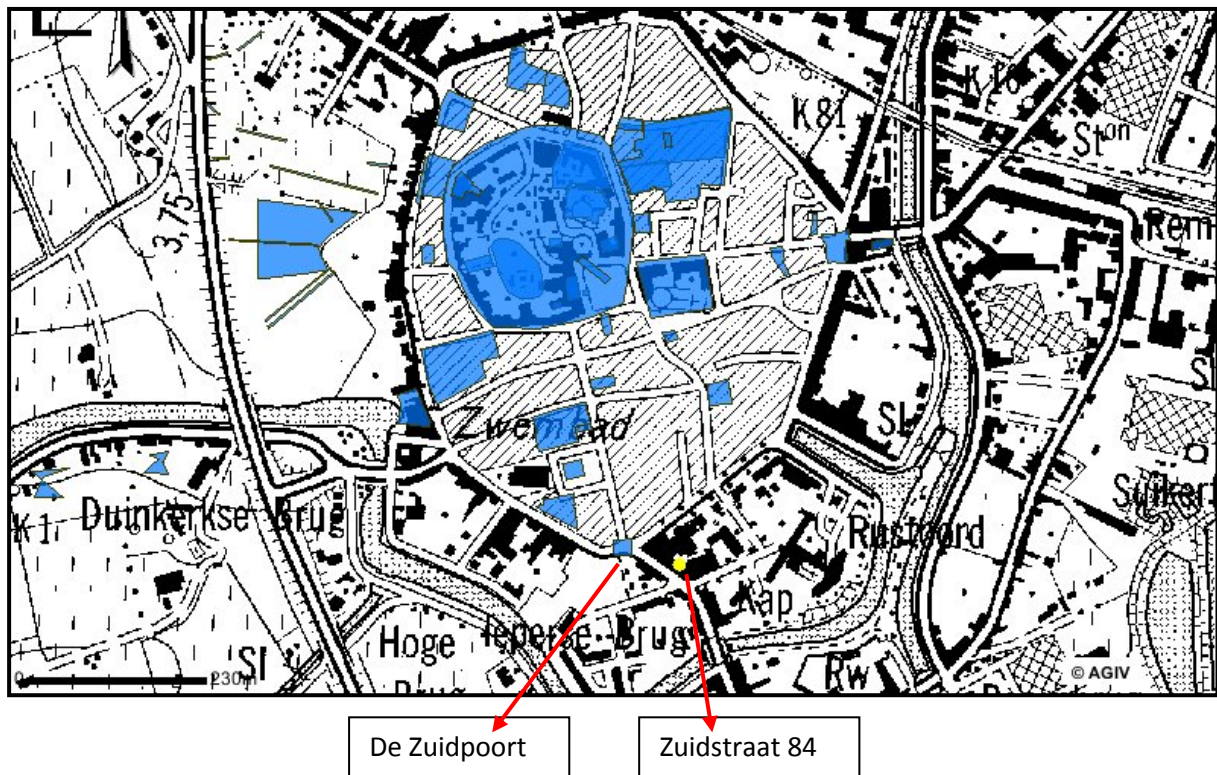

Figuur 9: De Ferrariskaart van Veurne ingezoomd op het projectgebied (in het rood omcirkeld).
(© http://www.kbr.be/collections/cart_plan/ferraris/).

Figuur 10: Veurne in de Atlas der Buurtwegen uit 1841. De Zuidstraat 84 is aangeduid door de rode bol.
(© http://www.geoloket.be/giswestgl/default.aspx?service=mobiliteit/ags_atlas_bw&fullextent=true).

Figuur 11: De archeologische vindplaatsen te Veurne, situatie in 2012 (© <http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai/>).

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

5.1.1. Vraagstelling

De voorschriften waaraan het onderzoek diende te voldoen werden beschreven in de Bijzondere Voorwaarden van Onroerend Erfgoed²¹.

Omdat gekend was dat het terrein aan de Zuidstraat, waarop een nieuw appartementsgebouw met ondergrondse parking werd gepland, zich net buiten de middeleeuwse stadsmuur van Veurne bevond, werd besloten tot een archeologische prospectie. Aan de noordzijde van het plangebied kon mogelijk nog een deel van de stadsgracht aangesneden worden. Door iconografische bronnen was eveneens bekend dat verschillende ambachtelijke activiteiten werden uitgevoerd langsheen een weg die vlak buiten de stadsmuren liep. Het doel van de prospectie met ingreep in de bodem was een archeologische evaluatie van het terrein waarbij rekening moest worden gehouden met volgende onderzoeksvragen:

- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Wat is de aard en de datering van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Op welk(e) niveau(s) bevinden de sporen zich?
- Wat is de bewaringstoestand van de sporen? (cfr. Verstoring door huidige bebouwing)
- Wat is de impact van de geplande werken op de archeologische waarden? Zijn er mogelijkheden voor bewaring *in situ*?
- Is een vervolgonderzoek nodig, en zo ja, welke aspecten verdienen daarbij bijzondere aandacht?

Ook een inschatting van de mogelijke recente verstoringen diende gemaakt te worden.

---

²¹ Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Veurne, Zuidstraat (site Dochy).

5.1.2. Randvoorwaarden

Omdat de archeologische prospectie werd uitgevoerd in de loodsen van de voormalige glashandel Dochy en deze grenst aan huizen en een aanbouw van een school, werd aan de oostelijke zijde voldoende afstand gehouden van de muren. Ook van de draagpalen werd voldoende afstand gehouden om de stabiliteit van het gebouw niet in het gedrang te brengen.

De kraan die gebruikt kon worden voor het proefputtenproject moest vrij klein zijn daar de toegang tot de loods beperkt was. Vooral voor het graven van proefput 1 was dit een noodzaak: de locatie van deze put situeerde zich immers in een aanbouw van de loods en de aanbouw kon slechts bereikt worden via een relatief kleine doorgang.

5.1.3. Raadpleging specialisten

Een aantal mensen werd in het kader van de prospectie om raad gevraagd. Jan van Acker van de Duinenabdij te Koksijde leverde heel wat informatie aan omtrent de historische kaarten van Veurne. Alexander Lehouck, gemeentelijk archeoloog van Koksijde, werd eveneens om raad gevraagd, zowel historisch als bodemkundig. Aan Hendrik de Backer werd raad gevraagd omtrent het muntje dat gerecupereerd werd uit één van de profielen en aan Maarten Bracke omtrent het glas. Ook Marc Dewilde van Onroerend Erfgoed werd geraadpleegd omtrent de opbouw van de profielen en het gerecupereerde materiaal.

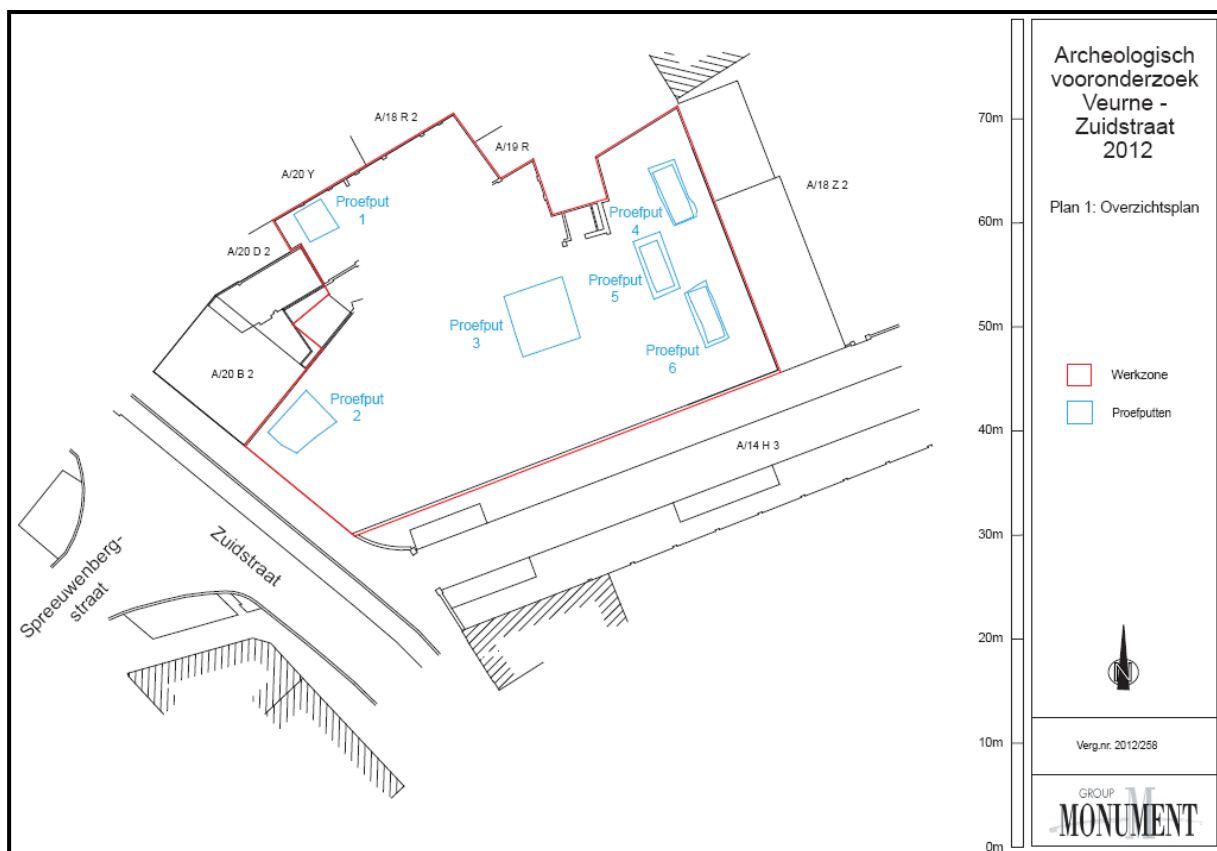
5.1.4. Motivatie voor selectie van het materiaal en staalname

Al het materiaal dat teruggevonden werd in de proefputten, werd verzameld en geïnventariseerd. Niets is blijven liggen. Er werden in proefput 2 van laag 12 zes monsterbakjes gevuld met zeefstalen om na uitzeven een beter zicht te krijgen op het materiaal dat deze laag rijk was. Ook baksteen- en mortelstalen werden verzameld van de postmiddeleeuwse structuren. Voor de rest werden geen stalen genomen/verzameld.

5.2. Beschrijving

5.2.1. Algemeen

Het doel van de archeologische prospectie was het vaststellen/inschatten van enerzijds het archeologisch potentieel van de site en van anderzijds de verstoring die de huidige bebouwing heeft veroorzaakt. Hiertoe adviseerde Onroerend Erfgoed het aanleggen van een vijftal proefputten van zo'n 16m² regelmatig verspreid over het terrein. Na overleg met alle partijen en rekening houdend met de terreinsituatie werd er voor geopteerd om 6 proefputten/-sleuven uit te graven die op een logische manier gespreid waren over de loods. Proefput 1 bevond zich in de zijbouw van de loods in het noorden, proefput 2 aan de ingang in het westen, proefput 3 centraal en proefputten 4, 5 en 6 aan de oostelijke zijde. Met deze laatste drie proefputten werd getracht een zo volledig mogelijke dwarsdoorsnede van het te onderzoeken terrein te verkrijgen. Vooraleer kon begonnen worden met het aanleggen van de proefputten werd de betonnen vloer uitgebroken op de vooraf vastgelegde locatie van de putten. Dit gebeurde op maandag 2 juli 2012, de dag nadien vatte het onderzoek aan.

Figuur 12: De verspreiding van de proefputten.

5.2.2. Veldwerk

De proefputten werden aangelegd met behulp van een kraan met tandenloze kraanbak. Eerst werd er verdiept totdat het eerste archeologische niveau werd bereikt, dat vervolgens werd opgekuist, gefotografeerd, ingetekend op 1/20 en beschreven. Na deze registratie werd verdiept naar het volgende archeologische niveau. Deze procedure werd herhaald totdat de moederbodem werd bereikt of totdat de omstandigheden het niet meer toelieten om nog verder te verdiepen. Nadat de laatste verdieping was voltooid, werden de relevante profielen opgekuist, gefotografeerd, getekend op 1/20 en beschreven. Alle vondsten werden gerecupereerd per context en in een vondstenzakje gestoken samen met een vondstenkaartje. Een landmeter-topograaf stond in voor het georefereren van het terrein, het inmeten van de proefputten en het aangebrachte meetsysteem, en het bepalen van de hoogte van het terrein en de afgegraven niveaus (in TAW). De putten werden na het onderzoek terug gedicht. Het veldwerk werd vaak bemoeilijkt door het snel stijgende grondwater, alleen in proefput 2 is er amper last geweest van dit water.

De totale oppervlakte van het terrein was 1400m², hiervan werd er 82,44m² onderzocht. Dit komt neer op ongeveer 6% van het terrein.

5.2.3. Vondstverwerking en rapportage

De dagelijkse activiteiten werden neergeschreven in het velddagboek. Na beëindiging van het veldwerk werd een conceptnota opgesteld met de belangrijkste resultaten. Deze werd digitaal bezorgd aan de betrokken instanties.

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Voor de registratie van de sporen en het benoemen van de foto's werd de code VEZU12 (VEurne ZUidstraat 2012) gebruikt. De vondsten werden gewassen, ook het uitzeven van de zeefstalen uit proefput 2 gebeurde. Vervolgens werd een vondsteninventaris opgemaakt, alsook een sporenlijst. De veldtekeningen werden gedigitaliseerd en het rapport werd geschreven.

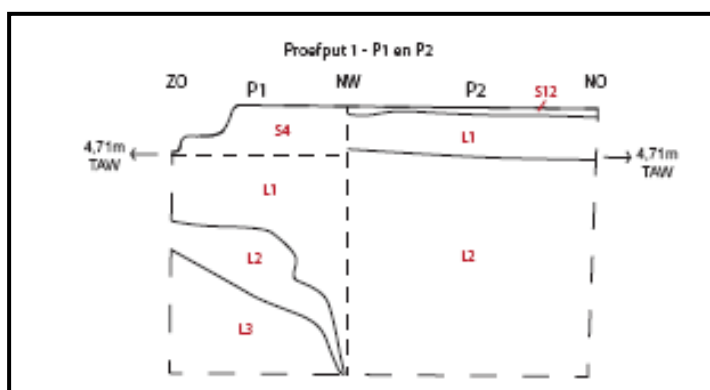
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN

6.1. Proefput 1

6.1.1. Algemeen

Deze proefput werd aangelegd met het oog op het aansnijden van de middeleeuwse stadsgracht, dit wil zeggen haaks op de noordelijke grens van het terrein. De afmeting van de put was 3,20 op 3,20m. Voor deze put hoefde er geen beton te worden uitgeschoten, het waren slechts tegels die dienden weggenomen te worden. Er werden in het totaal 2 vlakken aangelegd en na verdieping tot de moederbodem ook 2 profielen opgetekend.

6.1.2. Stratigrafie

Figuur 13: Digitale tekening van profiel 1 en 2 uit proefput 1 (zie ook bijlage 8).

6.1.2.1. Profiel 1

Dit profiel bevond zich aan de noordwestelijke zijde van de proefput en vertoonde 3 lagen. De bovenste laag is een donkerbruinig grijs vrij zandige puinlaag waarin S4 duidelijk waarneembaar is. S4 is dus jonger dan deze laag. De tweede laag is minder puinig en het gaat om bruinig grijs vrij kleiig zand. De onderste laag, tenslotte, betrof een zeer kleiige, grijze laag. Alle lagen vertoonden baksteen-, kalkmortel- en houtskoolspikkels en -brokjes. De bovenste 2 lagen vormen samen een structuur.

6.1.2.2. Profiel 2

Dit profiel bevond zich aan de zuidoostelijke kant van proefput en bestond uit 2 lagen. De bovenste laag betrof een donker gelig/grijsig bruin vrij zandige puinlaag en kon geïnterpreteerd worden als een nivellerings-/stabiliseringslaagje boven de kuil. Laag 2 is dan ook gelijk aan de eerste laag van profiel 1 en behoort dus tot de vrij recente kuil.

Figuur 14: Proefput 1 - Profiel 1.

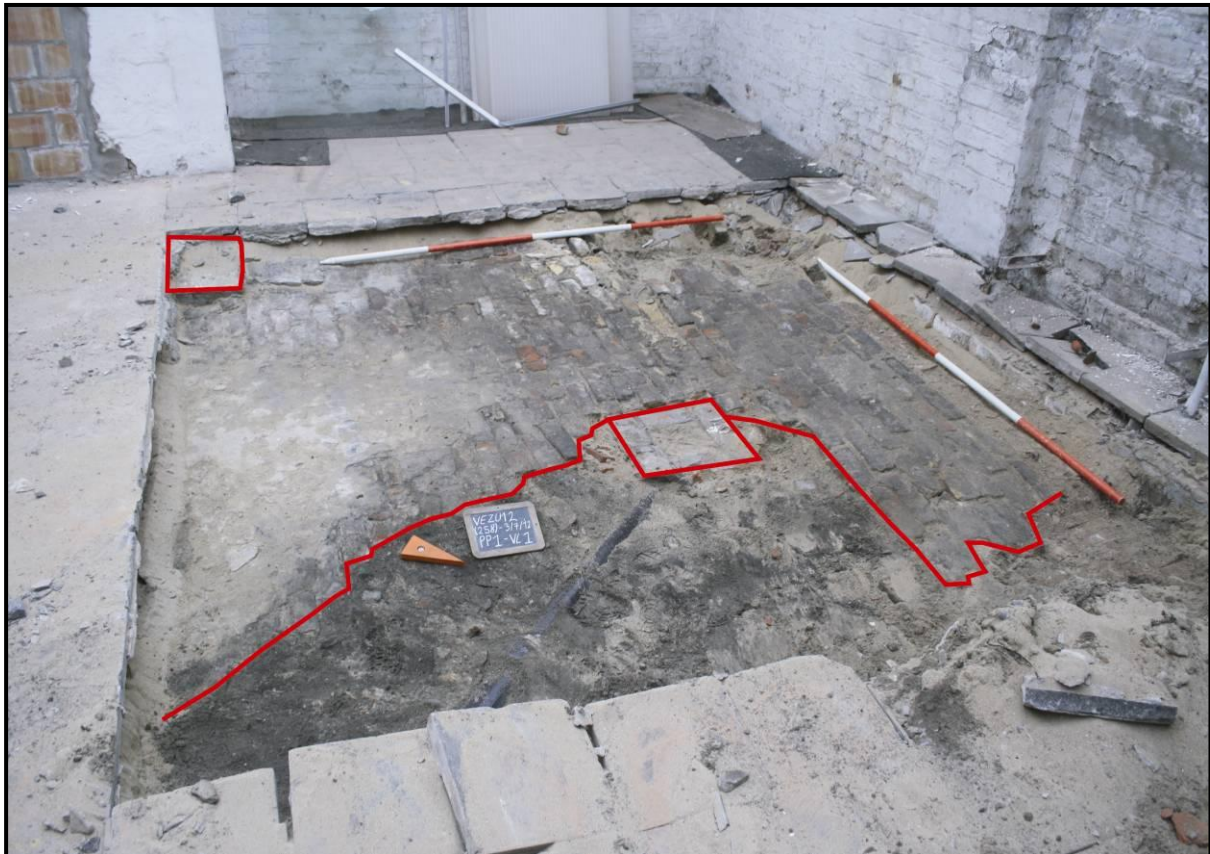

Figuur 15: Proefput 1 - Profiel 2.

6.1.3. Spoorbeschrijving

6.1.3.1. Vlak 1

Op een diepte van +5,20m TAW (20cm onder loopniveau) werd een goed bewaarde vloer uit baksteen teruggevonden, S1. Het ging om een vloer op een stabilisélaag van rijnzand. De vloer was bestreken met mortel en de bakstenen lagen op hun smalle kant. De stenen hadden een afmeting van 21,7 x 9,7 x 6,5cm en waren in correct halfsteens patroon gelegd. In hetzelfde vlak als S1 werd S2 blootgelegd. Het gaat om een goed bewaarde bakstenen fundering van een bezinkput met zeer hard cement als mortel. De afmetingen van de bakstenen waren 19,5 x 9,0 x ?cm. Ook S3 kon in het eerste vlak opgetekend worden op +5,29m TAW. Het is een zeer goed bewaarde bakstenen/kalkstenen muur met zeer harde cementmortel. De baksteenformaten waren 22,0 x 11,0 x 6,7cm.

Figuur 16: Proefput 1 - Vlak 1 – Overzicht.

6.1.3.2. Vlak 2

Op +4,94m TAW leverde de tweede verdieping een matig bewaarde bakstenen vloer op, S4, waarvan de baksteenafmetingen 21,5 x 10,5 x 7,5cm waren. Dit spoor werd doorsneden door S5 (+4,75m TAW), een goed bewaarde vloer in beton die waarschijnlijk diende ter herstelling van een zeer goed bewaard bakstenen gootje, S6 (+4,66m TAW). Langsheen dit gootje loopt S7, een donker bruinig grijs zandspoor. Samen vormen ze 1 structuur. S8 (+4,64m TAW) en S9 (+4,86m TAW) zijn beiden lagen, de eerste een grijze licht kleiige zandlaag, de andere een grijze vrij zandige puinlaag. S10 (+4,31m TAW), S11 (+4,41m TAW) en S31 (+5,05m TAW) waren allemaal goed bewaarde bakstenen funderingen, waarvan de eerste twee geconstrueerd waren met baksteenbrokken en de laatste met bakstenen met afmetingen 20,5 x 10,0 x 6,0 cm. Dit waren vrij recente structuren.

Figuur 17: Proefput 1 - Vlak 2 - Overzicht.

6.1.4. Vondsten

6.1.4.1. Profiel 1

Laag 1 leverde een rand van een vermoedelijke voorraadpot op vervaardigd in rood aardewerk.

6.1.4.2. Profiel 2

Uit laag 2 kwamen er veel vondsten van verschillende vondstcategorieën. Ten eerste kan melding gemaakt worden van het glas. Het gaat om 2 wanden, 1 rand en 1 volledig flesje. Ze kunnen gedateerd worden in de 19de-20ste eeuw. Ten tweede werd er heel wat industrieel wit aardewerk gerecupereerd. Het gaat om 3 wandscherven en 2 randen van borden, 1 zalfpotje en 2 stukken van votiefbeeldjes. Deze kunnen eveneens gedateerd worden in de 19de-20ste eeuw. Het rode aardewerk werd vertegenwoordigd door 1

ongedetermineerde rode randscherf, 1 randscherf en 2 bodemscherven van een bloempot en 1 dakpan.

Ook tijdens het verdiepen van vlak 1 naar vlak 2 werden er heel wat vondsten verzameld waaronder eveneens vooral industrieel wit, maar ook goed te dateren glas. Het gaat om 2 medicinale flesjes en drinkglazen die gedateerd kunnen worden tussen 1890 en 1940²².

Figuur 18: De medicinale flesjes en drinkglazen.

6.1.4.3. Vlak 2

Bij het vrijleggen van gootje S6 werden er enkele wandscherven teruggevonden die vervaardigd waren uit rood aardewerk. Daar het gaat om wandscherven, zijn deze moeilijk te dateren, maar sowieso behoren ze tot een vrij recente periode (langs beide zijden volledig geglazuurd). Ook bot, natuursteen en metaal werd in beperkte mate gerecupereerd.

S9 leverde wandscherven in rood aardewerk op uit dezelfde periode. Daarnaast werd er ook nog de rand van een bord vervaardigd uit industrieel wit aardewerk teruggevonden. Deze laatste kon gedateerd worden in de 19de-20ste eeuw.

---

²² Met dank aan Maarten Bracke voor de identificatie.

6.1.5. Interpretatie

De eerste laag van profiel 1 is de eerste laag van een grote kuil. Ook laag 2 maakte deel uit van deze kuil. In profiel 2 is de eerste laag een stabiliserings-/nivelleringslaag voor S12 bovenop de kuil die net zoals in profiel 1 in dit profiel herkend kon worden. Op basis van het materiaal dat teruggevonden werd in deze kuil, kan deze geïnterpreteerd worden als een afval- of puinkuil uit de 19de-20ste eeuw.

In vlak 1 werd S1 geïnterpreteerd als een vrij recente vloer die door een nog recenter zinkputje (S2) werd verstoord. De datering van S1 kon gezocht worden in de 19de-20ste eeuw, mede omdat er in de sporen onder deze vloer scherven werden teruggevonden die te dateren zijn in de 17de tot 19de eeuw. S3 kan waarschijnlijk geïnterpreteerd worden als de hoek van een oudere perceelsgrens. Recapitulerend kan men zeggen dat vlak 1 gevormd wordt door vrij recente sporen. Ook vlak 2 lijkt gevormd te zijn door vrij recente sporen: S4, S5, S6 en S10, S11 en S31 vormen recente structuren, S7, S8 en S9 vormen recente vullingslagen. Dit laatste werd ondermeer aangetoond door de vondst van industrieel wit aardewerk in S9.

Het algemene besluit voor proefput 1: Uit de beschrijving van de sporen en de oplistings van de vondsten wordt al gauw duidelijk dat het zowel in vlak 1 als vlak 2 gaat over recente structuren/sporen, dit wil zeggen uit de 19de-20ste eeuw. Er werd verder geen archeologisch vlak meer aangelegd, maar uit de profielen bleek duidelijk dat onder deze sporen een puin- of afvalkuil zat die eveneens te dateren was in de 19de-20ste eeuw.

6.2. Proefput 2

6.2.1. Algemeen

Proefput 2, met afmetingen van 3m op 3m, bevond zich aan de ingang van de loods en bevatte geen relevante gebruiks- of bewoningsniveaus, enkel ophogingspakketten. Een recent vloerniveau zoals in de andere proefputten, werd hier niet teruggevonden. Er kon meteen worden afgegraven tot op de moederbodem, weliswaar laagje per laagje verdiepend. Er werden twee profielen proper gezet, gefotografeerd, opgetekend en beschreven.

6.2.2. Stratigrafie

6.2.2.1. Profiel 3

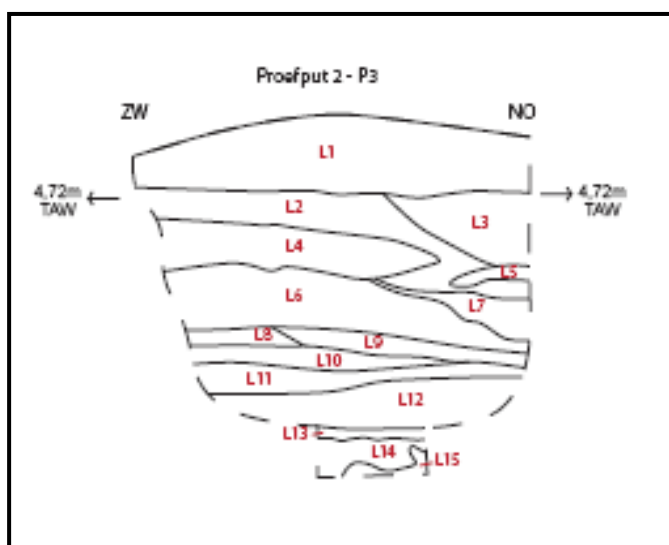
Dit profiel bevond zich aan de noordwestelijke zijde van de proefput. Er konden 15 lagen onderscheiden worden waarvan de belangrijkste te vinden zijn vanaf laag 12, dit zijn de onderste lagen. Laag 12 is een donker bruine, kleiige zandlaag waaruit veel materiaal werd gerecupereerd waarover verder meer. Laag 13 kon omschreven worden als een grijzige blauwe zandlaag met een bruine schijn en ook deze laag leverde vondsten op waarover verder meer. Laag 14 was een groenig blauwe kleilaag en laag 15 een donker bruine, lemige zandlaag.

De bovenliggende lagen betreffen allemaal scherp afgelijnde lagen variërend van licht zandige klei over kleig zand tot gewone klei. Allen, of toch bijna allen, vertonen ze baksteenspikkels en/of -brokjes en kalkmortelspikkels. Houtskoolspikkels lijken minder vaak voor te komen.

6.2.2.2. Profiel 4

Dit profiel bevond zich aan de noordoostelijke zijde van de proefput. De meeste lagen die in dit profiel konden onderscheiden worden, zijn ook te zien bij profiel 3. Slechts 4 nieuwe lagen konden onderscheiden worden: het gaat om een licht bruine, kleiige zandlaag, een licht groenig grijze, kleiige zandlaag, een grijzig bruine, kleiige zandlaag en een licht groenig grijs/bruin/witte, kleiige zandlaag. Wat betreft de onderste lagen zichtbaar in profiel 3, kon in profiel 4 slechts laag 12 teruggevonden worden. Dit komt omdat bij profiel 3 er nog een manuele verdieping werd gemaakt op zoek naar de moederbodem.

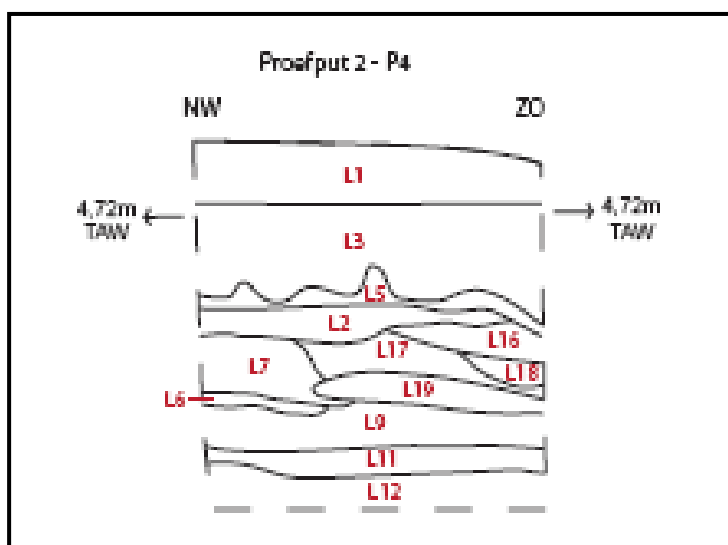

Figuur 19: Digitale tekening van profiel 3 uit proefput 2.

Figuur 20: Proefput 2 - Profiel 3.

Figuur 21: Digitale tekening van profiel 4 in proefput 2.

Figuur 22: Proefput 2 - Profiel 4.

6.2.3. *Vondsten*

6.2.3.1. Profiel 3 laag 3

In deze laag werd 1 wandscherf met slibversiering, vermoedelijk te dateren in de 17de eeuw en vervaardigd uit rood aardewerk, teruggevonden.

6.2.3.2. Profiel 3 laag 6

In deze laag werd een randscherf van een bord teruggevonden vervaardigd uit rood aardewerk.

6.2.3.3. Profiel 3 laag 12

Tijdens het rechtzetten van de profielen werd al gauw duidelijk dat uit deze laag veel materiaal uit alle vondstcategorïën kwam. Het is ook de enige vrij homogene laag die de profielen vertonen en het leek door alle voorgenoemde redenen nuttig om van deze laag zeefmonsters te verzamelen. Deze werden uitgezeefd met een zeefwijdte van 1mm en vervolgens getrieerd. Ook een staal voor zaden en vruchten werd aan de kant gezet. Het gecombineerde resultaat van de zeefmonsters en de vondsten die gedaan werden tijdens het rechtzetten van de profielen zelf, leverden ten eerste heel wat leerresten op. Het gaat om kleine stukjes leer die waarschijnlijk geïdentificeerd kunnen worden als productieafval. Ook werden er veel pitten en notenschelpen teruggevonden die onder andere konden geïdentificeerd worden als okkernootschelpen, hazelnootschelpen, druivenpitten en kersenpitten. Verder kon ook wat dierlijk botmateriaal gerecupereerd worden. Het gaat hierbij vooral om gefragmenteerde resten, ook verbrande botresten, alsook af en toe een visbotje. Wat betreft de schelpen, die slechts in mindere mate aanwezig waren, konden kokkels herkend worden. Het aanwezige glas was zeer gefragmenteerd en eveneens slechts in mindere mate aanwezig. Bij de metalen vondsten zaten enkele interessante zaken: nagels, een kledingssluiting, een paar kopspelden, kleine metalen bolletjes die zouden kunnen afkomstig zijn van hagel uit een jachtgeweer.

Wat betreft het aardewerk kan vermelding gemaakt worden van heel wat rood aardewerk, iets minder grijs aardewerk, nog want minder steengoed en tenslotte 1 zeer kleine wandscherf wit aardewerk. Het nauwkeurig dateren van deze scherven is geen gemakkelijke opgave daar het meestal gaat om zeer gefragmenteerd materiaal en diagnostische stukken absoluut niet overmatig aanwezig waren. Het steengoed leverde

wel een scherf op die vrij goed te dateren is. Het gaat om een wandscherf geproduceerd te Raeren die een eikenblad vertoont. Een datering in de 16de-17de eeuw is van toepassing. Voor het rode aardewerk kan o.a. een bandvormige rand, waarschijnlijk van een teil, vermeld worden. Dergelijke bandvormige rand wordt typerend voor een teil vanaf de vijftiende eeuw²³. Ook een rand van een bord kon worden gerecupereerd. Het grijze aardewerk wordt vertegenwoordigd door vrij veel kleine wandscherven waar niet veel uit opgemaakt kan worden.

Onderstaande tabel toont de hoeveelheid aardewerk die werd teruggevonden en daaruit blijkt duidelijk dat het rode aardewerk het meest voorkomend is. Door het gecombineerde feit van de aanwezigheid van volledig gesinterd steengoed, de overdonderende meerderheid rood aardewerk en bovenstaande datering van diagnostische stukken, kan een datering in de 15de-16de eeuw gedestilleerd worden.

	Wanden	Randen	Bodems	Oren
Rood	133	7	0	2
Grijs	34	1	0	0
Steengoed	15	0	1	1
Wit	1	0	0	0

Figuur 23: Visuele weergave van het gerecupereerde aardewerk uit laag 12.

6.2.3.34 Profiel 3 laag 13

Uit deze laag werd rood en grijs aardewerk gerecupereerd, alsook steengoed. Deze laatste wordt vertegenwoordigt door een bodem met geknepen standvinnen die waarschijnlijk afkomstig is van een Jacobakan geproduceerd te Siegburg, te dateren in de eerste helft van de 16de eeuw. De randen in grijs aardewerk lijken toe te behoren aan een komvorm die op basis van de randvorm (blokvormig) kan gedateerd worden in de 15de-16de eeuw²⁴. Ook de randen in rood aardewerk, bandvormige teilranden, houden deze datering aan. Verder werd 1 kokkel teruggevonden en een klein beetje dierlijk bot.

²³ De Groote K. 2008, p. 266.

²⁴ De Groote K. 2008, p. 224.

6.2.4. Interpretatie

Alle lagen, behalve laag 12 en 13, lijken opvullings- of dempingslagen te zijn. Laag 12 is een meer homogene laag waar heel wat materiaal uit werd gerecupereerd. De conclusie betreffende de vondsten is dat het gaat om zeer gefragmenteerd en gevarieerd materiaal: aardewerk, glas, notenschelpen en vruchtenpitten, metaal, leerresten,... De dateerbare stukken konden geplaatst worden in de 15de-16de eeuw. Er werd aanvankelijk gedacht aan een zwarte laag, een laag die meestal het resultaat is van een accumulatie van nederzettingsafval op langere of kortere tijd en die gekenmerkt wordt door veel (meestal gefragmenteerde) vondsten. De substantie van de laag is echter niet zo humeus als normaal is voor dergelijke laag. Het is mogelijk dat het gaat om grachtslib, de onderste vullingslaag van de nog in gebruik zijnde gracht dus.

Om zeker te zijn dat de moederbodem bereikt was, werd er nog een bijkomende boring uitgevoerd in proefput 2. Deze toonde duidelijk aan dat dit het geval was.

6.3. Proefput 3

6.3.1. Algemeen

Deze proefput bevond zich centraal in de loods. De oppervlakte waar de betonvloer werd verwijderd bedroeg 6m op 6m. Tijdens het afgraven van deze proefput werd al gauw duidelijk dat er heel wat verstoringen het werk zouden bemoeilijken: een recent (water)reservoir dat nog breder was onder de grond dan zichtbaar bovengronds (S20) zorgde ervoor dat de ligging van de proefput verschoven werd naar de zuidelijke kant van de proefput. Hier werd dan ook een eerste vlak aangelegd, dat een muur opleverde, lopende van de westelijke zijde van de put naar de oostelijke zijde. Er werd besloten eerst verder af te graven op het niveau van deze muur. Terwijl het vlak dat dit opleverde werd geregistreerd, werd in het midden van de put, aan de noordelijke zijde van de muur en tot net aan de ingang van het reservoir, dieper verder gegraven, tot aan de moederbodem. Aan deze zijde van de muur konden geen relevante gebruiks- of bewoningsniveaus meer worden teruggevonden. In deze put werd een profiel proper gezet, gefotografeerd, getekend en beschreven. Aan de noordelijke kant van deze diepere put, werd eveneens nog wat dieper afgegraven om een tweede profiel te verkrijgen.

6.3.2. Stratigrafie

6.3.2.1. Profiel 5

Dit profiel bevond zich aan de zuidelijke zijde van de put die tot de moederbodem werd afgegraven. Er konden 9 lagen onderscheiden worden waarvan de eerste laag alvast omschreven kon worden als een puinige, zandige kleilaag. Deze vormt samen met S15 een structuur. Laag 2 is een donkerbruine zandige kleilaag en laag 3 een grijzig witte zandlaag, laag 4 een donker groenig bruinrijze, zandige kleilaag en laag 5 een donkerbruine tot zwarte, licht zandige kleilaag. Laag 6 kan beschreven worden als een donker grijzig bruine, zandige kleilaag. Laag 7 is de belangrijkste laag van dit profiel: het is een compacte donker bruinig zwarte kleilaag die lijkt op laag 12 uit profielen 3 en 4. Laag 8 vertoont gelijkenissen met laag 13 uit profiel 3, en laag 9, een groenig grijze zandlaag, dit is de moederbodem.

6.3.2.2. Profiel 6

Dit profiel bevond zich aan de noordoostelijke zijde van de proefput en geeft qua laagopvolging hetzelfde beeld als de profielen in proefput 2. Er konden 9 lagen onderscheiden worden en de moederbodem werd niet bereikt.

6.3.3. Spoorbeschrijving

In het vlak konden verschillende muren onderscheiden worden waaronder S12 (variërend tussen +5,14 TAW en +5,22 TAW). Deze was 1 baksteenlengte breed waarbij de bakstenen een formaat hadden van 22,5 x 10,0 x 7,0cm. Ook S15 was een muur, deze keer van plaatselijk 1,5 en 1 baksteenlengte breed. De bakstenen hadden een formaat van 22,5 x 10,0 x 7,0cm en zijn in kruisverband gemetst. S21 (+4,85m TAW) was een gemetste muur opgebouwd uit bakstenen met een formaat van 22,0 x 10,0 x 7,0cm en harde cementmortel. S13 (+5,19m TAW) was een uitgebroken bakstenen (21,0 x 10,0 x 6,5cm) vloertje waarbij de stenen geplaatst waren op hun lange smalle zijde in halfsteens verband. Deze vloer rust op S14 (+5,09m TAW), een zandig puinspoor mede gevormd door kalkmortel en steenkoolsintels. Andere puinige zandsporen waren S16 (+5,09m TAW), S17 (+5,10m TAW) en S18 (+5,13m tot +5,16m TAW). Tenslotte kan vermelding gemaakt worden van een klein recent zinkputje (S19) en de toegang tot het reservoir (S20).

6.3.4. Vondsten

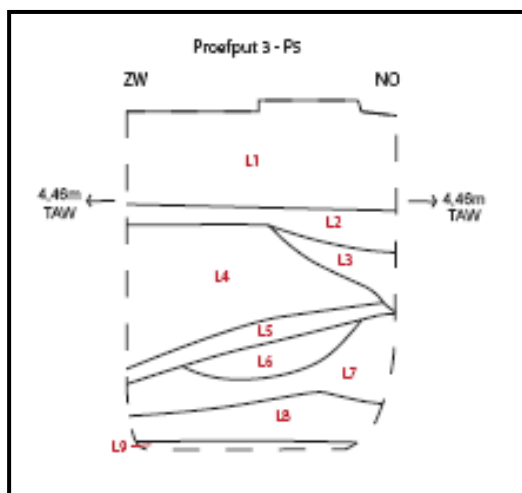
6.3.4.1. S16

In dit spoor werden 3 wandscherven vervaardigd in rood aardewerk teruggevonden.

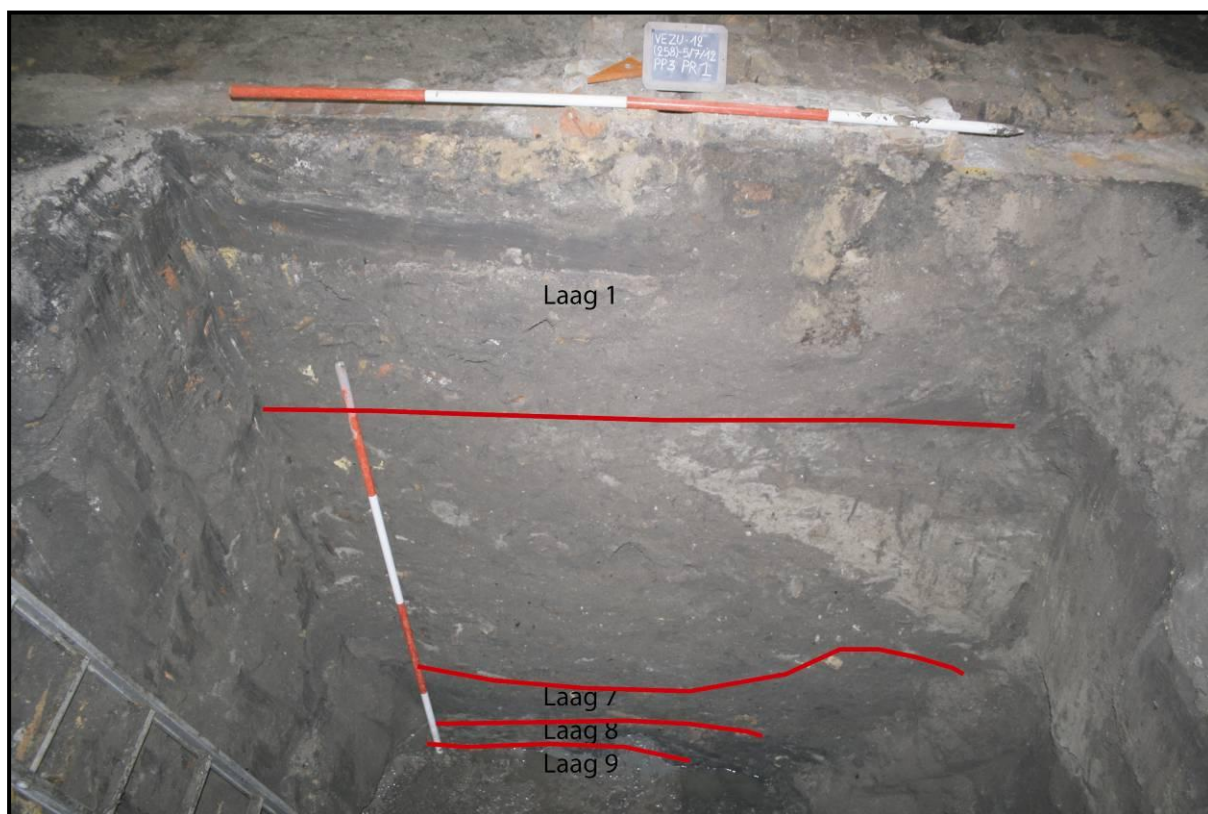
6.3.4.2. S18

In dit spoor werden twee wandscherven vervaardigd uit gemengde klei (witbakkende - roodbakkende klei) alsook een witbakkende wandscherf teruggevonden die gedateerd kunnen worden in de 17de-19de eeuw. Ook één rode wandscherf en één oor vervaardigd uit steengoed, konden worden gerecupereerd.

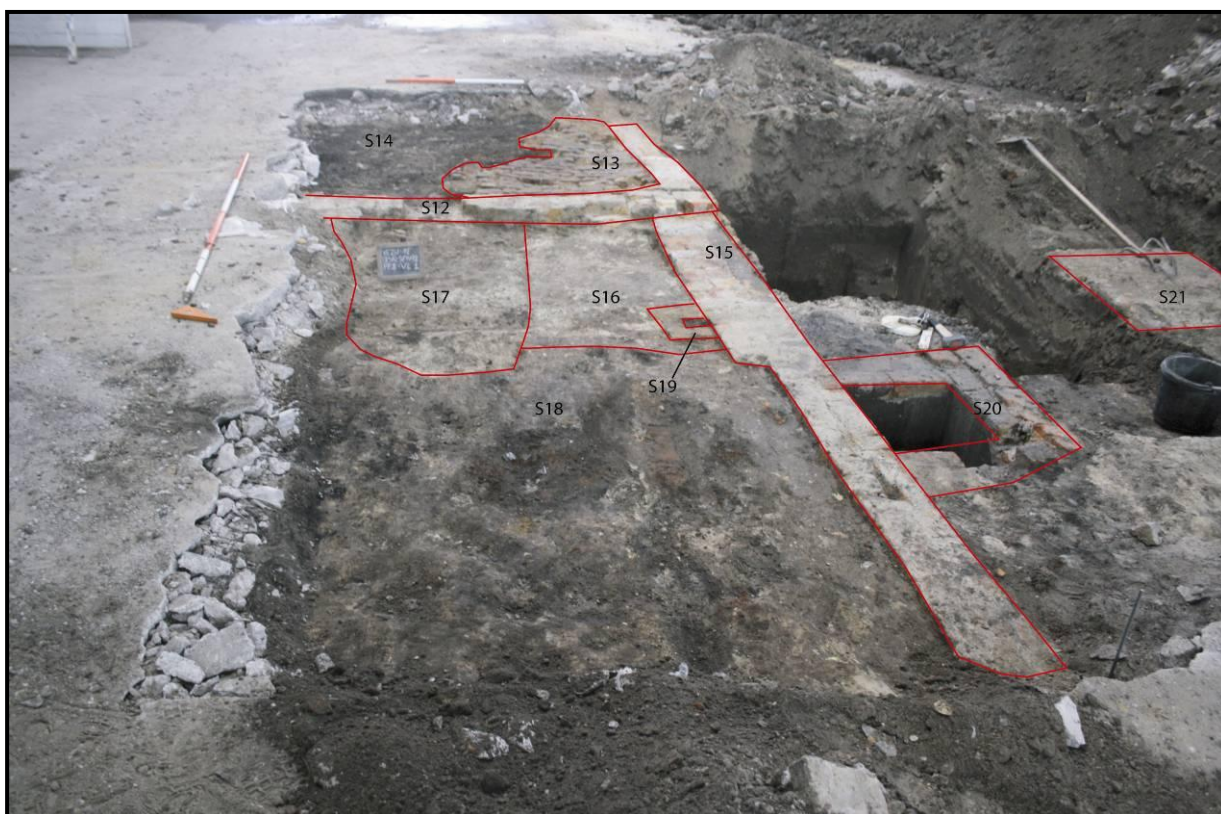

Figuur 24: Digitale tekening van profiel 5 in proefput 3.

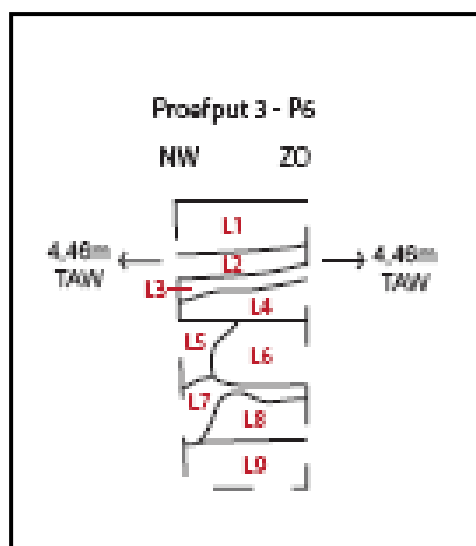

Figuur 25: Proefput 3 - Profiel 5.

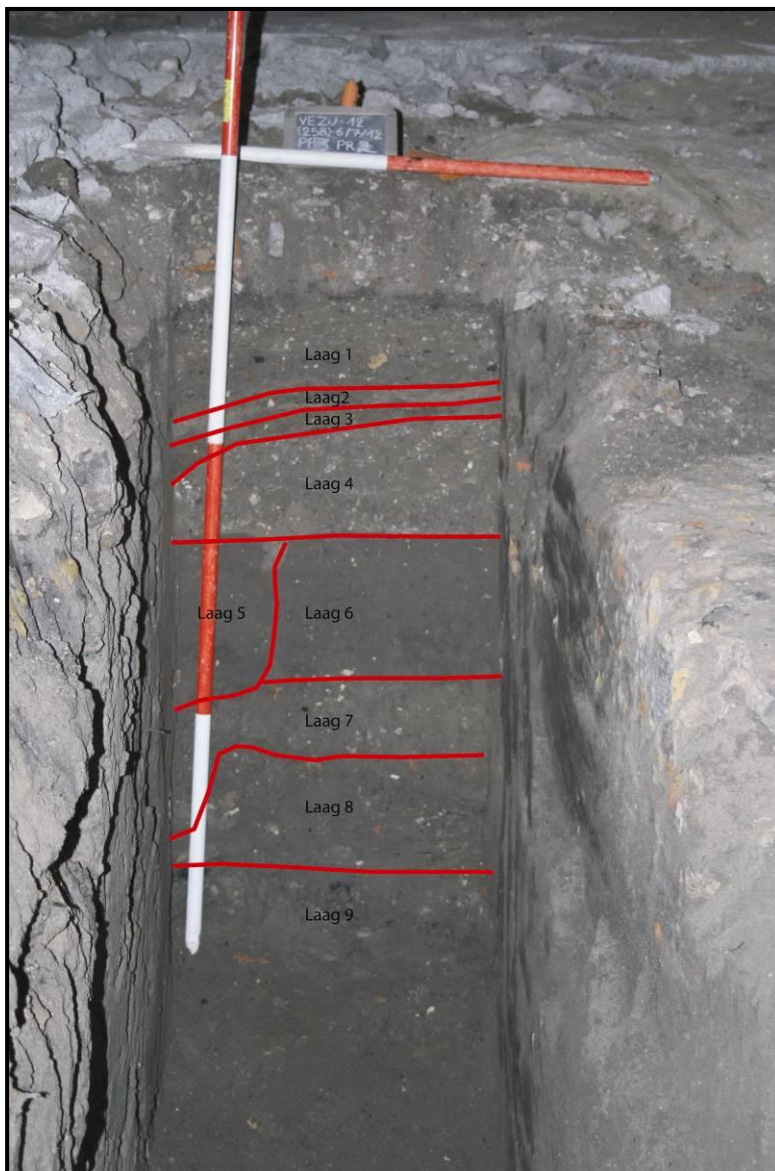

Figuur 26: Proefput 3 - Vlak 1.

Figuur 27: Digitale tekening van profiel 6 in proefput 3.

Figuur 28: Proefput 3 - Profiel 6.

6.3.4.3. Onder S13

Vanonder de vloer kwam een randscherf van een industrieel wit bord naar boven. Deze kan gedateerd worden in de 19de-20ste eeuw. Ook 2 stukjes vensterglas en de bodem van een drinkglas kwam aan het licht.

6.3.4.4. Profiel 6 laag 2

Uit deze laag kwam een grijze wandscherf tevoorschijn, alsook een wandscherfje wit transparant glas. Veel kan hierover qua datering niet verteld worden.

6.3.4.5. Profiel 6 laag 3

Deze laag leverde vier rode wandscherven op en twee stukjes onherkenbaar metaal.

6.3.4.6. Profiel 6 laag 4

Uit deze laag werd een munt gerecupereerd die gedateerd kon worden in 1639. Ze werd vervaardigd in Charleville in opdracht van Charles II de Gonzague (1637-1665)²⁵.

Figuur 29: Keerzijde munt

Figuur 30: Voorzijde munt

---

²⁵ Crepin, Gérard, 2002 (CGKL 628 of CGKL 630: met dank aan Hendrik de Backer).

6.3.4.7. Profiel 6 laag 6

Deze laag leverde drie rode wandscherven op alsook een stukje bot en een stukje verbrand bot. Ook een pijpensteel geproduceerd in witbakkend aardewerk en een stukje glas konden worden gerecupereerd. De pijpensteel kan gedateerd worden vanaf de 17de eeuw.

6.3.4.8. Profiel 6 laag 7

Uit deze laag werd één grijze wandscherf gehaald alsook drie stukjes dierlijk bot.

6.3.5. Interpretatie

S14, S16, S17 en S18 kunnen geïnterpreteerd worden als onverharde loopniveaus. S13 was een vrij recente vloer uit de 19de-20ste eeuw. Onder deze vloer werd een industrieel witte randscherf teruggevonden alsook een 19de-20ste-eeuwse bodem van een drinkglas. S19 is een klein zinkputje dat mogelijk te interpreteren valt als de opvang van een regenpijp, S20 is de recente toegang tot het eerder vermelde reservoir en S21 is een recente peiler of muur. Het gaat dus hier ook alweer om allemaal recente tot vrij recente sporen.

Wat betreft profiel 5 kan de eerste laag alvast geïdentificeerd worden als de insteek voor de muur (S15) en de onderste laag als de moederbodem. De tussenliggende lagen lijken allemaal dempingpakketten te zijn. Het profiel geeft een beetje hetzelfde beeld als de profielen in proefput 2. Opvallend is dat ook in deze put net boven de moederbodem een 'zwarte laag' is te zien, die eveneens zeer compact is. Profiel 6 geeft qua laagopvolging ook hetzelfde beeld. De te dateren vondsten komen allemaal uit de 17de eeuw.

6.4. Proefput 4

6.4.1. Algemeen

Deze proefput bevond zich in de noordwestelijke hoek van de loods. Hij had een grootte van ongeveer 2 op 5m wat betreft opgegraven deel. Het enige archeologische vlak dat werd aangelegd in deze proefput betrof een recente vloer uit cementtegels. Deze werd verstoord door een plastieken zwarte leiding. Het vloerniveau bevond zich op een diepte van +4,82m TAW. Na het registreren van de vloer werd geen archeologisch vlak meer aangelegd. Er werd verdiept tot op een diepte van +3,52m TAW. De moederbodem was op deze diepte nog niet bereikt. Er werden twee profielen proper gezet, gefotografeerd, getekend en beschreven.

6.4.2. Stratigrafie

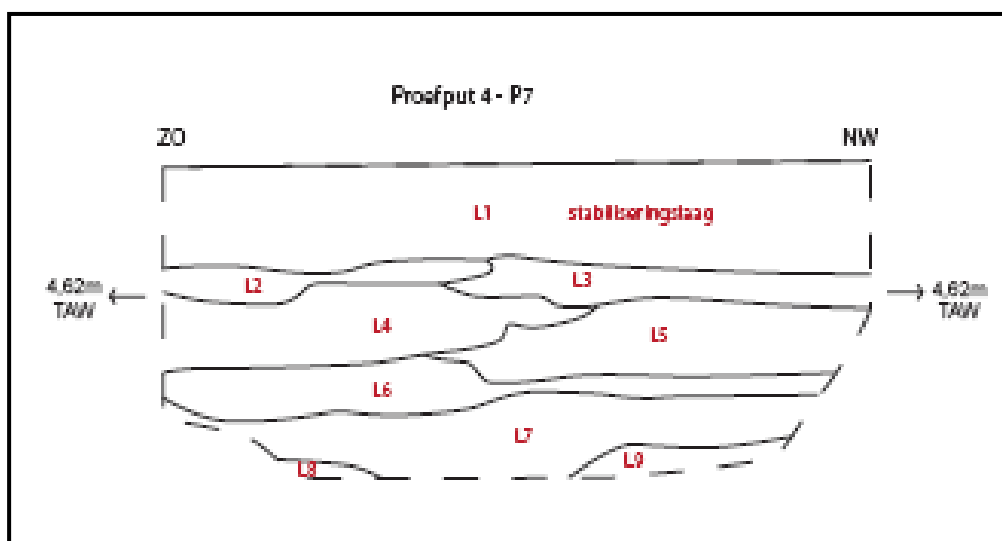
6.4.2.1. Profiel 7

Profiel 7 bevond zich aan de westelijke kant van de proefput. Er konden 9 lagen onderscheiden worden waarvan de bovenste een licht gelig bruine zandlaag was. Lagen 2 tot en met 7 zijn allen licht tot vrij kleiige zandlagen die voorzien zijn van baksteen-spikkels en/of -brokjes en kalkmortelspikkels. Laag 8 was een roodbruine verbrande leemlaag met zeer veel houtskoolspikkels en laag 9 was een donkergrijze kleilaag. De moederbodem werd voor dit profiel niet bereikt. Laag 5 was eigenlijk de belangrijkste laag van dit profiel, hieruit kon immers heel wat aardewerk gerecupereerd worden alsook heel wat (dak)tegels.

6.4.2.2. Profiel 8

De eerste laag van profiel 8 is laag 10. Deze komt overeen met laag 3 uit profiel 7. Laag 11 is de belangrijkste laag van het profiel. Het gaat om een donkerbruine vrij kleiige en puinige zandlaag waaruit veel tegels en aardewerk kon gerecupereerd worden (zie verder). Laag 12 was een verbrande leemlaag. Alle andere lagen komen overeen met kleiige zandlagen van profiel 7.

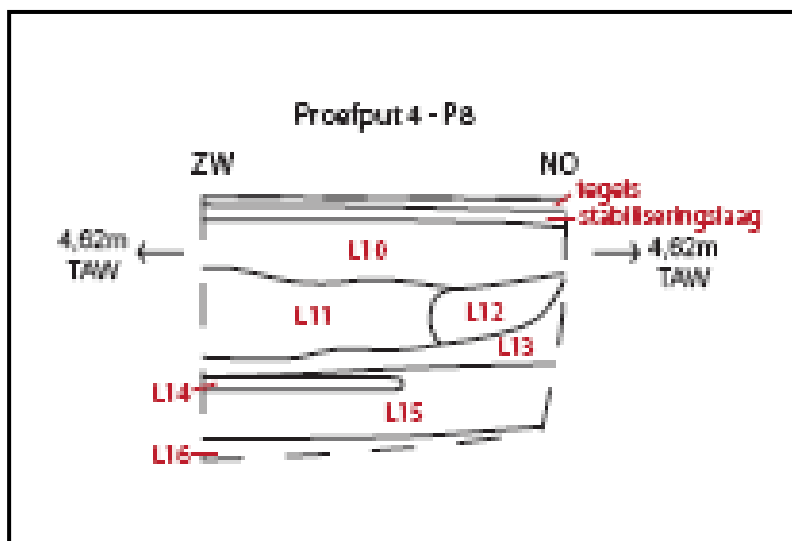

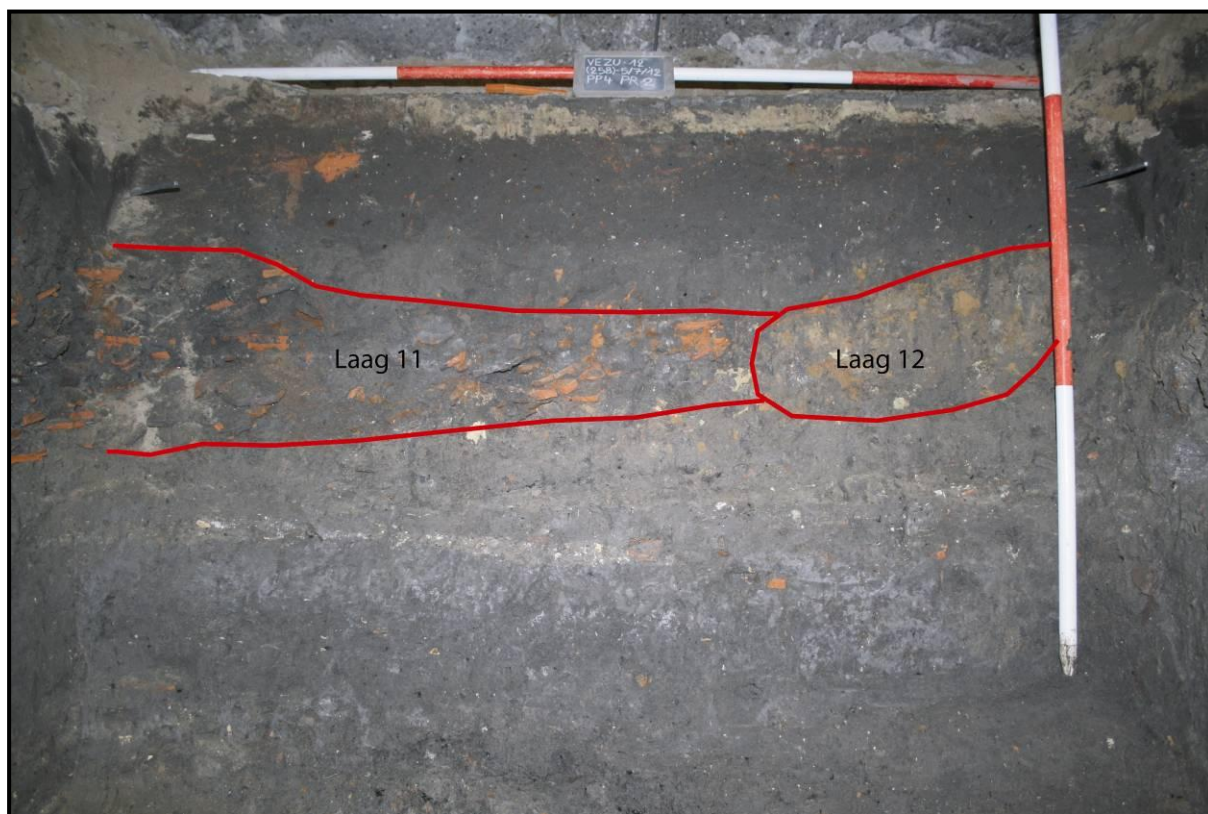
Figuur 31: Digitale tekening van profiel 7 in proefput 4.

Figuur 32: Proefput 4 - Profiel 7.

Figuur 33: Digitale tekening van profiel 8 in proefput 4.

Figuur 34: Proefput 4 - Profiel 8.

6.4.3. Vondsten

6.4.3.1. Profiel 7 laag 3

Uit deze laag werden vier rode wandscherven gerecupereerd alsook één grijze wandscherf.

6.4.3.2. Profiel 7 laag 5

Uit deze laag werd heel wat materiaal gerecupereerd waaronder 20 tegels. Enkele van deze tegels konden geïdentificeerd worden als daktegels. Ook heel wat aardewerk werd teruggevonden. Zo werden er 145 rode wandscherven geteld, 44 randen, 9 bodems en 7 oren. Dit rode aardewerk was goed voor meer dan 4kg scherven. Het grijze aardewerk werd slechts vertegenwoordigd door twee wandscherven. Op basis van de randen kon het aardewerk geïdentificeerd worden als vooral teilen en grappen en gedateerd worden in de 16de-17de eeuw.

6.4.3.3. Profiel 7 laag 6

Ook deze laag bevatte vrij veel aardewerk. Er werden 20 wandscherven, 6 randen, 1 bodem en 1 oor rood aardewerk gerecupereerd. Ook werden er heel wat baksteenbrokken verzameld.

6.4.4. Interpretatie

De meest interessante lagen van boven beschreven profielen zijn P7 L5 en P8 L11. Dit was een vrij puinige, kleiige zandlaag die heel veel materiaal opleverde waaronder vooral heel veel tegels en aardewerk. Mogelijk gaat het hier om een ambachtelijke afvalkuil. Dit zou helemaal niet vreemd zijn, gezien geweten is dat buiten de stadsmuur allerlei brandgevaarlijke ambachten werden uitgeoefend. Ook de aanwezigheid van de verbrande leemlagen (P7 L8 en P8 L12) zouden op deze manier verklaard kunnen worden.

6.5. Proefput 5

6.5.1. Algemeen

Deze proefput had een oppervlakte van 2m op 4,60m. Ook bij deze proefput bestond het eerste archeologische vlak uit een recente vloer uit cementtegels. Deze werd schoongemaakt, gefotografeerd en opgetekend en daarna meteen uitgebroken. De vloer bevond zich tussen +4,94m TAW en +5,00m TAW. Op ongeveer een halve meter lager werd een nieuw vlak aangelegd. Nadat dit volledig was geregistreerd, werd nog verder verdiept tot op de moederbodem. Er werd geen volgend archeologisch vlak aangelegd. Er werd slechts 1 profiel opgetekend omdat dezelfde lagen aan alle kanten te zien waren en de werkomstandigheden in deze put niet ideaal waren: grondwater en gebrek aan daglicht.

6.5.2. Stratigrafie

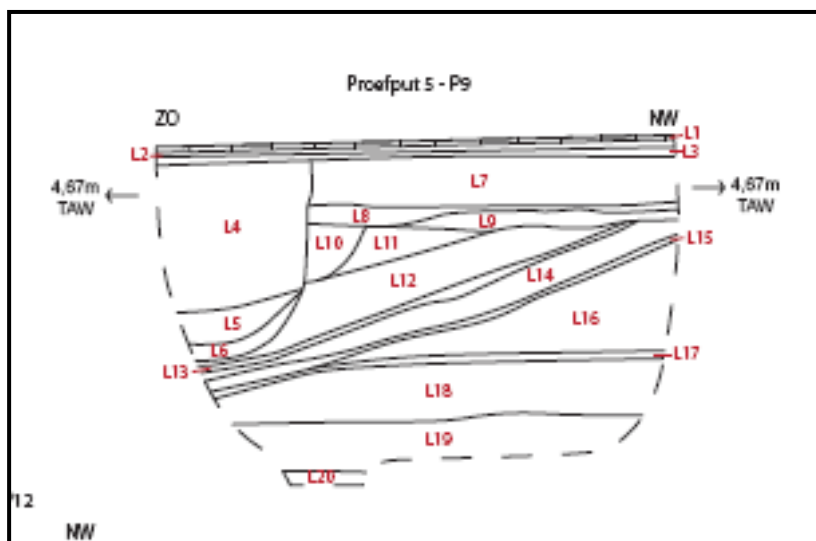
6.5.2.1. Profiel 9

De eerste laag van profiel 9 is de recente vloer, er net onder kon een gelig bruine en zandige stabiliseringslaag teruggevonden worden. Daar nog eens onder kon een zeer dun sintellaagje opgemerkt worden. Een kuil die door de bovenste lagen van het profiel snijdt, wordt gevormd door lagen 4 (puinige zandlaag), 5 (licht bruinig grijze, vrij zandige kleilaag) en 6 (donker bruinig grijze vrij kleiige zandlaag). Alle overige lagen zijn zandige kleilagen die over het algemeen telkens baksteen, kalkmortel en houtskool bevatten. Laag 19, de op één na onderste laag, was een donker bruinig grijze vrij zandige kleilaag die overeenkomt met onder andere laag 12 uit profiel 3 van proefput 2. Laag 20 tenslotte was een zeer vaste zandige kleilaag.

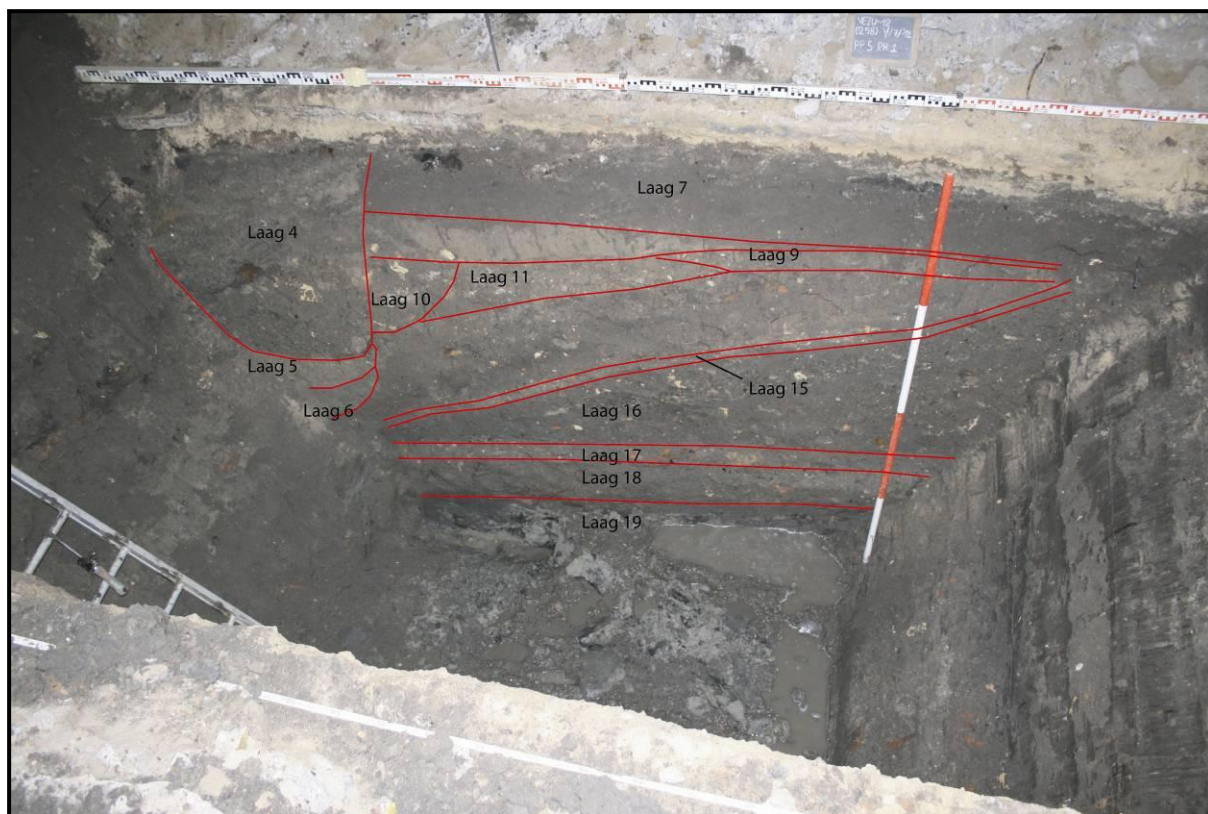
6.5.3. Spoorbeschrijving

6.5.3.1. Vlak 1

Vlak 1 bestond uit een recente (20ste-eeuwse) vloer vervaardigd in cementtegels.

Figuur 35: Digitale tekening van profiel 9 in proefput 5.

Figuur 36: Proefput 5 - Profiel 9.

6.5.3.2. Vlak 2

Voor vlak 2 konden er 3 sporen opgetekend worden. Het gaat om 2 vage sporen (S22 en S23) die bestonden uit zwartig grijs vrij zandig puin en 1 duidelijk spoor, vermoedelijk een afvalkuil (S24), dat een donker zwartig grijze kleur had en bestond uit zeer zandig puin. Uit dit spoor konden heel wat botfragmenten alsook metaal gerecupereerd worden.

6.5.4. Vondsten

6.5.4.1. S22

Uit dit spoor werd naast een stukje natuursteen alleen maar aardewerk gerecupereerd. Het gaat om 5 wandscherven en 1 rand roodbakkend aardewerk, 2 wandscherven grijsbakkend aardewerk en 1 wandscherf uit steengoed. De scherven zijn te gefragmenteerd om iets te kunnen zeggen over de datering ervan.

6.5.4.2. S24

Dit spoor bevatte heel wat metaal, waaronder 2 hoefijzers, een recipiënt dat lijkt op een hoefijzerkrabber en een mesje. Bijna een halve kilo dierlijk bot werd gerecupereerd, alsook een paar scherven aardewerk. Het gaat om 1 rand van een grape in rood aardewerk, 2 wandscherven, 6 randen en 3 bodems vervaardigd uit industrieel wit aardewerk en tenslotte 1 recipiënt vervaardigd uit faience.

6.5.4.3. Profiel 9 laag 4

Uit deze laag werd slechts 1 rode wandscherf gerecupereerd.

6.5.4.4. Profiel 9 laag 5

Deze laag leverde 1 grijze wandscherf op.

6.5.4.5. Profiel 9 laag 7

Uit laag 7 kon 1 randscherf vervaardigd uit majolica gerecupereerd worden, waarschijnlijk te dateren in de 16de eeuw.

6.5.4.6. Profiel 9 laag 9

Deze laag leverde 1 wandscherf op vervaardigd in steengoed dat vermoedelijk geproduceerd werd te Westerwald, te dateren in de 18de eeuw.

6.5.4.7. Profiel 9 laag 14

Uit deze laag kon 1 randscherf schelpengruis verschaald aardewerk gerecupereerd worden, te dateren in de 9de-11de eeuw.

6.5.4.8. Profiel 9 laag 15

Deze laag leverde 1 grijze wandscherf op alsook een heel klein beetje dierlijk bot en 1 stukje metaal.

6.5.4.9. Profiel 9 laag 16

De vondsten uit deze laag kunnen omschreven worden als 1 wandscherf en 1 bodem rood aardewerk en 1 wandscherf steengoed.

6.5.4.10. Profiel 9 laag 19

Deze laag leverde 2 stukjes metaal op.

6.5.5. Interpretatie

In profiel 9 is laag 1 de recente vloer van cementtegels, laag 2 een stabiliseringlaagje en laag 3 een ouder vloertje van sintels. Lagen 4, 5 en 6 vormden samen een kuil waaruit slechts een rode en een grijze wandscherf konden worden gerecupereerd. Laag 7 werd geïnterpreteerd als een mogelijke oude ploeglaag, waarbij laag 8 hier ook nog deel van uitmaakt als onderste en weinig verploegde laag. Laag 9 maakt mogelijk nog deel uit van de oude cultuurlaag en laag 10 werd geïnterpreteerd als een puinkuiltje. Laag 11 tot en met laag 18 lijken dempingslagen te zijn, zeer sterk gelijkend op de dempingslagen in de andere proefputten. Het enige verschil met de andere proefputten is dat de lagen in deze proefput eerder opvullingen lijken te zijn van een depressie of poel. Op figuur 19 is immers zichtbaar dat ze stijgen van zuid naar noord. Laag 19 is de “zwarte laag” die in proefput 2 en 3 ook kon worden teruggevonden. Laag 20, tenslotte, is de venige moederbodem.

Aan de hand van de vondsten die verzameld werden uit deze lagen is duidelijk te zien dat het om aangevoerde grond gaat: de scherven zijn zeer gefragmenteerd en houden geen logische chronologie aan in de lagen. Zo werd bijvoorbeeld een schelpengruisverschraalde scherf gevonden in een laag die zich een paar lagen boven een andere laag bevond waarin steengoed werd teruggevonden.

Spoor 24 lijkt een vrij recente afvalkuil te zijn geweest. Dit blijkt uit het grote aantal fragmenten metaal en bot dat kon gerecupereerd worden. Het aanwezige aardewerk lijkt ruim gezien op een datering te wijzen tussen de 18de en de 20ste eeuw.

6.6. Proefput 6

6.6.1. Algemeen

De oppervlakte van vlak 1 bedroeg 1,80 op 5m. Het eerste archeologische vlak van deze proefput was, zoals bij proefputten 4 en 5, een recente vloer vervaardigd uit cementtegels. Deze bevond zich op een diepte van +4,91 tot +4,95m TAW. Na registratie werd deze direct uitgebroken om eronder te kunnen verdiepen. Er werd een tweede vlak aangelegd op meer dan een halve meter dieper. Dit vlak werd volledig geregistreerd en vervolgens werd nog verder verdiept, teneinde een zo duidelijk mogelijk profiel te verkrijgen van deze proefput. Er kon niet tot op de moederbodem verdiept worden wegens de te kleine oppervlakte waar een verdieping nog mogelijk was.

6.6.2. Stratigrafie

6.6.2.1. Profiel 10

Profiel 10 was opgebouwd uit zandlagen en kleiige zandlagen. De belangrijkste laag was laag 14 die overeenkomt met onder andere laag 12 van profiel 3 van proefput 2. Dit was een vrij vaste, donker grijsbruine, vrij kleiige zandlaag.

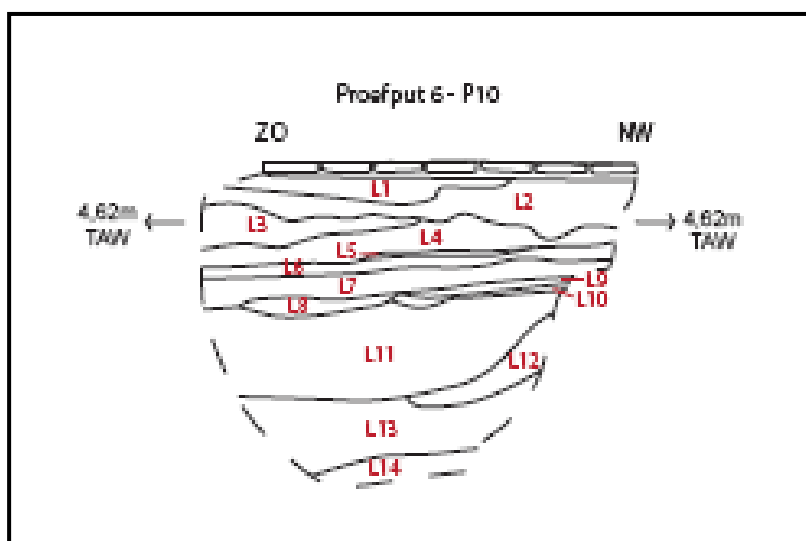
6.6.3. Spoorbeschrijving

6.6.3.1. Vlak 1

Vlak 1 bestond uit een recente (20ste-eeuwse) vloer vervaardigd in cementtegels.

6.6.3.2. Vlak 2

S25 was een matig bewaarde opgaande muur uit baksteen in onregelmatig verband die gemetst werd met vrij zachte grijze kalkmortel en voorzien was van donkerrode pleister aan de binnenkant. S26 bevindt zich aan de binnenkant van S25 en is een zandig puinspoor. S27 bevindt zich buiten S25 en is een compacte zandlaag. Ook S28 bevindt zich buiten S25. Het gaat om een vage licht lemige zandlaag. S29 en S30 zijn beiden licht lemige zandlagen.

Figuur 37: Digitale tekening van profiel 10 in proefput 6.

Figuur 38: Proefput 6 - Profiel 10.

6.6.4. Vondsten

6.6.4.1. S25

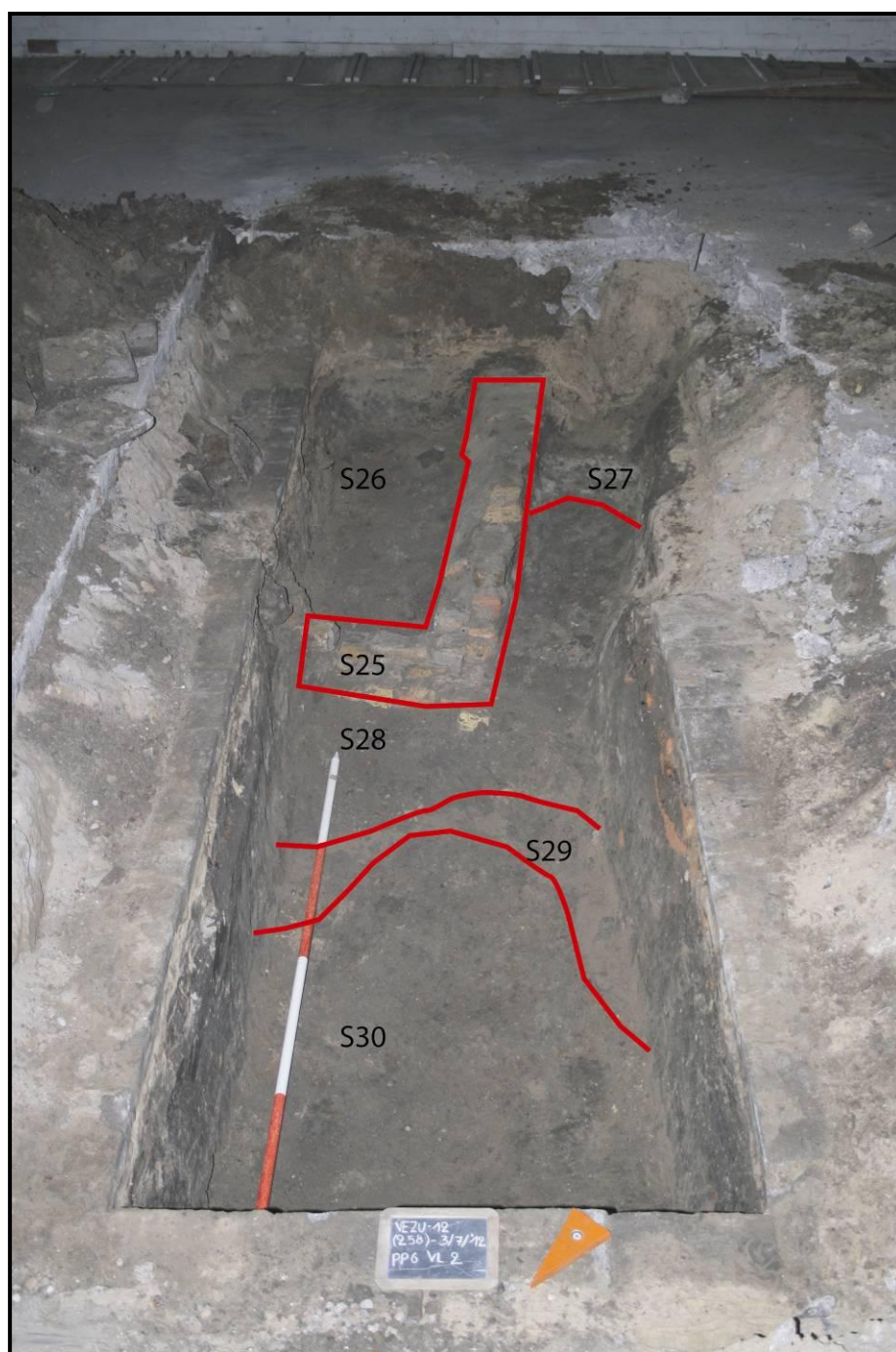
Dit spoor leverde 1 wandscherf en 1 bodemscherf rood aardewerk op alsook een metalen deurknop.

6.6.4.2. Profiel 10 laag 11

Deze laag leverde 6 stukjes rode tegel op alsook een zeer klein beetje dierlijk bot.

6.6.5. Interpretatie

S25 is vermoedelijk een kelder waarvan de vulling gevormd wordt door S26. Alle andere sporen kunnen geïnterpreteerd worden als puin- of dempingspakketten.

Figuur 39: Proefput 6 - Vlak 2.

7. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

7.1. 15de-17de eeuw

Het oudste spoor van de onderzochte zone betreft laag 12 van profiel 3 in proefput 2. Deze laag kon ook teruggevonden worden in proefput 5 als laag 19 van profiel 9 en in proefput 3 als laag 7 van profiel 5. Ook in proefput 6 kon deze laag opgemerkt worden als laag 14 van profiel 10. Het gaat om een zeer vaste en donkerbruine zandige kleilaag waaruit heel wat materiaal kon verzameld worden in proefput 2. Het gaat vooral om zeer gefragmenteerd materiaal: zeer kleine scherven aardewerk en bot. Ook leerresten, metaal, pitten van vruchten en notenschelpen konden teruggevonden worden. Het aardewerk kon ruim gezien gedateerd worden in de 15de-16de eeuw. Het gaat weliswaar om zeer kleine scherven en die zijn over het algemeen moeilijk te dateren. De datering is dan ook gebaseerd op de combinatie van kwantitatieve gegevens en goed dateerbare diagnostische stukken.

Deze laag kan waarschijnlijk geïnterpreteerd worden als een nog originele laag van de vroegere stadsgracht.

7.2. Postmiddeleeuwen

De lagen die teruggevonden konden worden boven deze donkerbruine zandige kleilaag kunnen geïnterpreteerd worden als dempingslagen. Het gaat alles samen om een pakket van ongeveer 1,50m dik. Uit de vondsten blijkt duidelijk dat het gaat om grond die tijdens het slechten van de wallen rechtstreeks in de gracht werd geduwd ofwel gehaald werd in de omliggende nederzettingen. Het teruggevonden aardewerk is zeer gefragmenteerd en houdt absoluut geen logische chronologie aan in de lagen. De datering van het aardewerk uit dit pakket dateert van de 9de eeuw tot de 18de eeuw.

In de 16de eeuw kreeg Veurne, onder invloed van de opkomst van de zware artillerie aan het begin van de Tachtigjarige Oorlog, een modernisering van de laatmiddeleeuwse versterkingen. Onder andere de Zuidpoort, de Westpoort en de Noordpoort kregen hierbij een ravelijn aangemeten²⁶. Rond deze ravelijnen bevonden zich grachten met een aanzienlijke breedte. Het is mogelijk dat bovenbeschreven dempingpakketten dienden om de gracht van de ravelijn van de Zuidpoort te dempen. Uit historische bronnen is bekend dat de opdracht om deze grachten te dempen in 1689 werd gegeven door de commandant van Duinkerke²⁷.

---

²⁶ Wackenier W. Ongepubliceerd, pp. 12-14.

²⁷ Wackenier W., Ongepubliceerd, p. 21.

7.3. 19de-20ste eeuw

Deze periode was in alle proefputten (behalve in proefput 2) vertegenwoordigd. In proefput 1 betrof het alle sporen uit vlak 1 en 2 alsook de grote afvalkuil die zichtbaar werd in de profielen. In proefput 3 betrof het een bakstenen vloer in het eerste vlak en nog een paar constructies. Voor proefputten 4, 5 en 6 betrof het in het eerste vlak een recente vloer uit cementtegels vervaardigd. Het tweede vlak van proefput 6 leverde eveneens een stukje van een vrij recente vermoedelijke kelder op.

Over de mogelijke aanwezige 19de-eeuwse gebouwen op de site werd geen informatie teruggevonden. Zowel de Atlas der Buurtwegen, de Vandermaelenkaart als de Poppkaart leverden geen relevantie informatie op.

8. SYNTHESE EN AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK

In het kader van de geplande bouw van een appartementsgebouw met ondergrondse parkeergarage aan de Zuidstraat 84 te Veurne (provincie West-Vlaanderen) voerde een team van Monument Vandekerckhove nv van 2 tot 9 juli 2012 een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was Algemene Ondernemingen Chris Vuylsteke nv, die optreedt als bouwheer voor de sloop van de huidige bebouwing en het optrekken van het appartementencomplex. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed. Gelijkmatic verdeeld over de site werden 6 proefputten aangelegd.

Er werd bij aanvang van het onderzoek verwacht dat er veel problemen zouden zijn met recente verstoringen door onder andere de activiteiten uitgevoerd in de loods. Dit was inderdaad het geval. De recente vloer uit cementtegels terzijde gelaten, waren er onder andere recente bezinkputjes en een recent waterreservoir. Waarschijnlijk is deze verstoring op andere plekken nog groter, daar er voor geopteerd werd de proefputten te graven waar op het eerste gezicht niet al te veel verstoring zou zijn (dit wil zeggen waar er aan het huidige oppervlak geen putten of kanaaltjes of dergelijke meer te zien waren).

De sporen die werden teruggevonden op het terrein betroffen allen antropogene sporen. voornamelijk recente (19de-20ste-eeuwse) sporen. In de paragraaf hierboven werd de vloer in cementtegels al vermeld, maar ondermeer ook een vloer vervaardigd uit bakstenen kon in 2 van de 6 proefputjes teruggevonden worden. Op basis van aardewerkvondsten konden deze geïdentificeerd worden als inderdaad 19de-20ste-eeuwse constructies. Ook een grote (puin)kuil uit deze periode kwam aan het licht in proefput 1.

Onder deze eerste sporen kwam een pakket van zo'n 1,50m aan het licht dat uitsluitend leek te bestaan uit dempingplagen. Uit analyse van de vondsten bleek dat het duidelijk ging om aangevoerde grond, waarschijnlijk net met als enig doel iets te dempen. Het vermoeden bestaat dat het hier gaat om de gracht rond de laatmiddeleeuwse ravelijn die als versterking diende voor de Zuidpoort. Ook de mogelijkheid dat het gaat om de demping van een drenkpoel mag niet terzijde geschoven worden.

Onder dit pakket werd een vrij homogene donkerbruine en compacte laag zichtbaar die relatief veel materiaal opleverde waarbij alle vondstcategorieën waren vertegenwoordigd. In alle gevallen gaat het om zeer gefragmenteerd materiaal ruim te dateren in de 15de-17de eeuw. Van deze laag wordt vermoed dat het nog een originele

laag is van de gracht die omheen de ravelijn liep. Uit historische teksten is bekend dat in 1689 de commandant van Dunkerque (onder commando van de Franse Zonnekoning, die verordend had dat de vesting Veurne met de grond gelijk moest worden gemaakt) beveelt dat de grachten van de laatmiddeleeuwse versterkingen volledig moeten worden gedempt. Tot een volledige *tabula rasa* kwam het echter nooit²⁸. Mogelijk stammen de dempingslagen uit deze periode. Op een kaart uit de tweede helft van de 17de eeuw (zie figuur 6) zijn de ravelijn en de gracht nog zichtbaar. Een kaart uit 1744 geeft een volledig ander beeld: de middeleeuwse stadsgracht lijkt aan de zuidelijke zijde van de omwalling wel nog open te liggen, maar de uitstulping van de ravelijn is niet meer zichtbaar (zie figuur 7). Mogelijk werd in deze fase enkel de ravelijngracht gedempt. Op de Ferrariskaart (1771-1778) is niks meer te zien van deze stadsgracht, ze lijkt hier volledig gedempt te zijn (zie figuur 9).

Gezien het grote aantal recente verstoringen, gezien er geen oude structuren (resten van middeleeuwse bebouwing, de stadsmuur, ambachtelijke activiteit,...) aanwezig zijn en gezien de site zich quasi volledig lijkt te bevinden bovenop de gedempte stadsgracht, kan geconcludeerd worden dat er geen archeologisch erfgoed vernield zal worden bij de bouwwerken en dat een verdere archeologische opgraving niet nodig lijkt. Wat mogelijk wel nog te overwegen valt is het registreren van een dwarse coupe op de gedempte gracht tijdens/na de werken voor het uitgraven van de parkeergarage. Deze aanbeveling heeft geen enkele bindende kracht, maar dient als advies voor de bevoegde overheid, Onroerend Erfgoed, die uiteindelijk beslissingsrecht heeft over het vervolgtraject.

---

²⁸ Wackenier W. Ongepubliceerd, p. 21.

9. LITERATUUR

• Uitgegeven bronnen

- Boncquet T., Pype P., Germonprez D., De Gryse J. en Beke F. 2010, *Archeologisch onderzoek Groen Wig - Vaubansite Veurne*, Sijsele.
- Crepin G. 2002 *Doubles et deniers Tournois de cuivre royaux et féodaux (1577-1684)*, Parijs.
- Dalle G. 1981, *Gids voor Veurne-ambacht*.
- De Groote K. 2008, *Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late middeleeuwen (10de-16de eeuw)*, Brussel.
- Devliegheer L. 1980, De Zuidpoort te Veurne, in: *Handelingen van het genootschap voor geschiedenis 1-2*, Brugge.
- Lehouck A. 2003, Ontstaan en groei van de stad Veurne: een archeo-topografische benadering, In: *Gidsenkring Westhoek Infoblad 1*, pp. 1-19.
- Termote J. 1993, Het stadsarcheologisch en het historisch-topografisch onderzoek in Veurne in de periode 1982-199, In: *Westvlaamse archaeologica 9*, pp. 11-32.
- Van Acker J. 1988, Het stadhuis van Veurne. Een historisch fenomeen, in: *Gemeentekrediet nr. 165*.
- Wackenier W., *Versterkt Veurne. Arche-historische analyse van een vestingbouwkundig verleden*, ongepubliceerd.
- Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Veurne, Zuidstraat (site Dochy).

• Internetbronnen

- [Http://belgica.kbr.be/nl/iFrame_nl.php?P08000=veurne](http://belgica.kbr.be/nl/iFrame_nl.php?P08000=veurne) (laatst geraadpleegd op 11/02/2013).
- [Http://cai.erfgoed.net/](http://cai.erfgoed.net/). (laatst geraadpleegd op 11/0/2013).
- [Http://geovlaanderen.agiv.be/geovlaanderen/bodemkaart](http://geovlaanderen.agiv.be/geovlaanderen/bodemkaart).
- [Http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai/](http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai/).
- [Http://www.sip.be/fv/fv02/geschiedenis.htm](http://www.sip.be/fv/fv02/geschiedenis.htm).
- [Http://www.west-vlaanderen.be/jahia_upload/leefomgeving/procoro/GRS/Veurne/IG_SitueringStad.pdf](http://www.west-vlaanderen.be/jahia_upload/leefomgeving/procoro/GRS/Veurne/IG_SitueringStad.pdf) (laatst geraadpleegd op 12/07/2012).
- Google maps (laatst geraadpleegd op 12/07/2012).

10. BIJLAGEN

- Determinatie munt
- Plan 1: Overzichtsplan
- Plan 2: Proefput 1
- Plan 3: Proefput 2
- Plan 4: Proefput 3
- Plan 5: Proefput 4
- Plan 6: Proefput 5
- Plan 7: Proefput 6
- Plan 8: Profielplan
- Digitale drager met daarop alle foto's, de plannen, de veldtekeningen, de inventarissen en de digitale versie van deze tekst en bijlagen.

Munt 001

Muntheer : Charles II de Gonzague (1637-1665) , Prinsdom Charleville

Denominatie : Double Tournois

Slagplaats : Charleville

Datum : 1639

Materiaal : Koper

Gewicht bij uitgifte : ? gram

Gewogen gewicht : ? gram

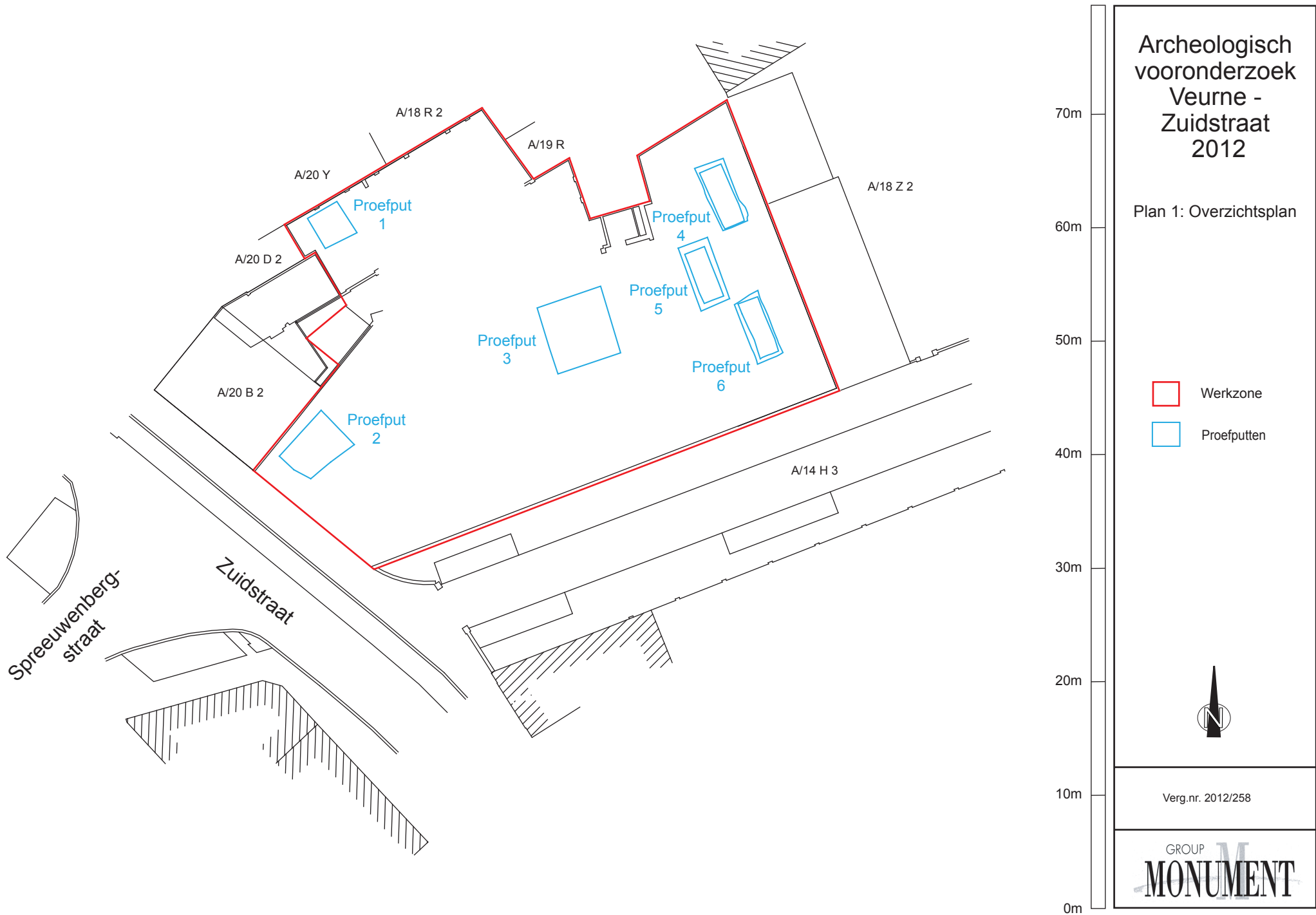
Gemeten diameter : Ca 20,0 mm

Lit : CGKL 628 of CGKL 630

Opmerkingen : Voorzijde legende beginnende op 12 uur : CHARLES II DVC D MANT S DAR (of variant)

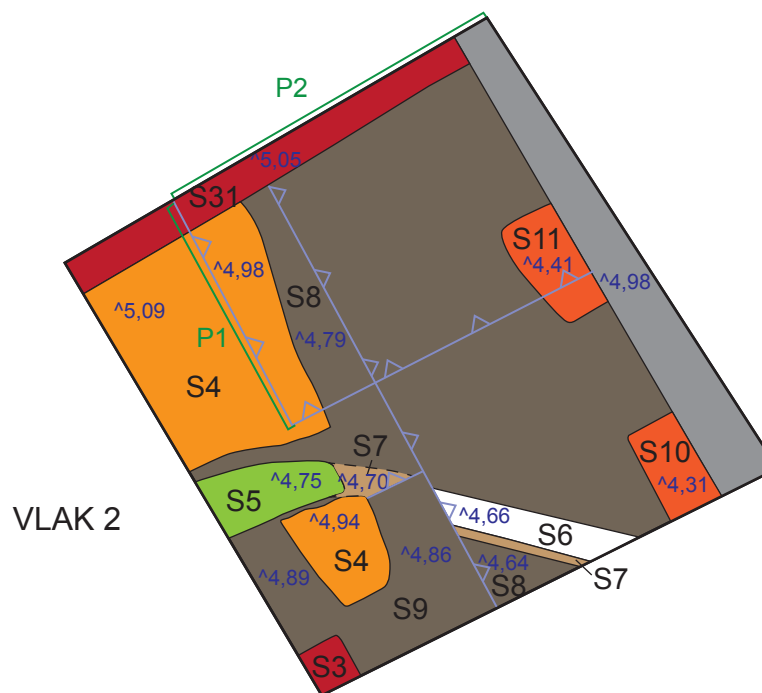
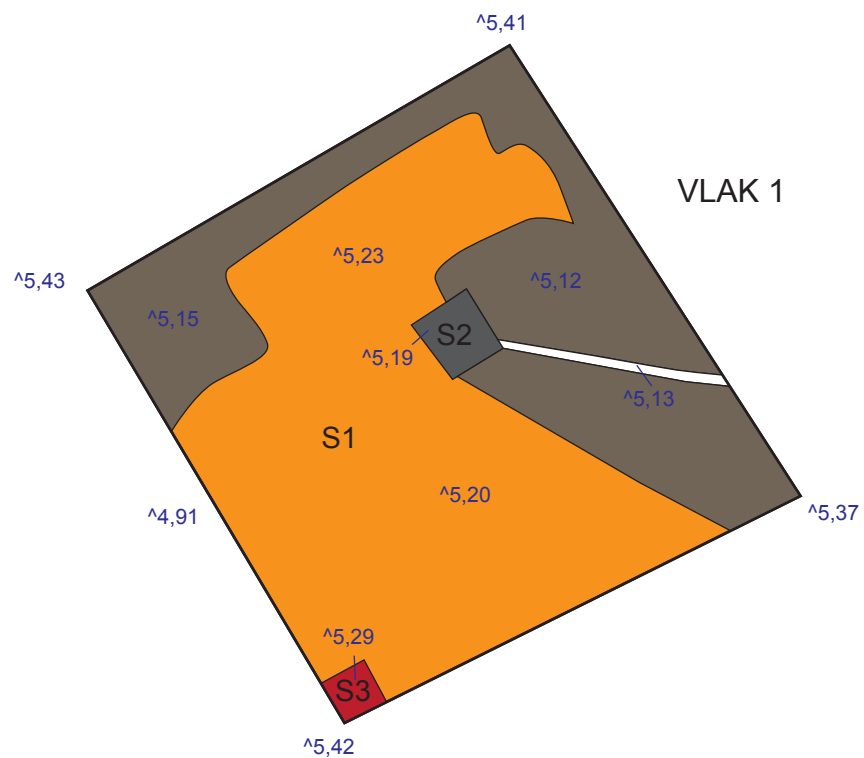
Keerzijde legende : + DOVBLE D LA SOV DAR(jaartal)(of variant)

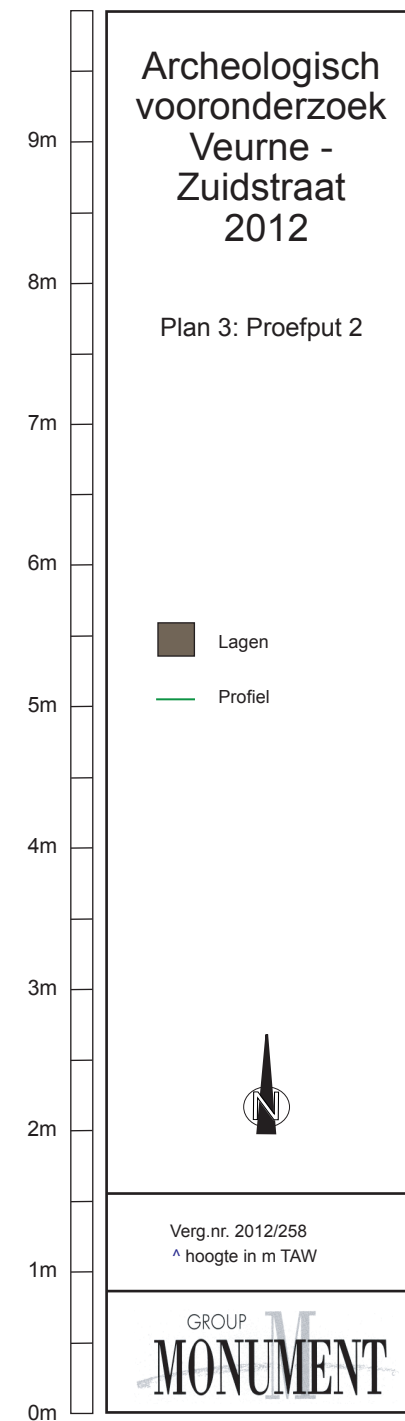
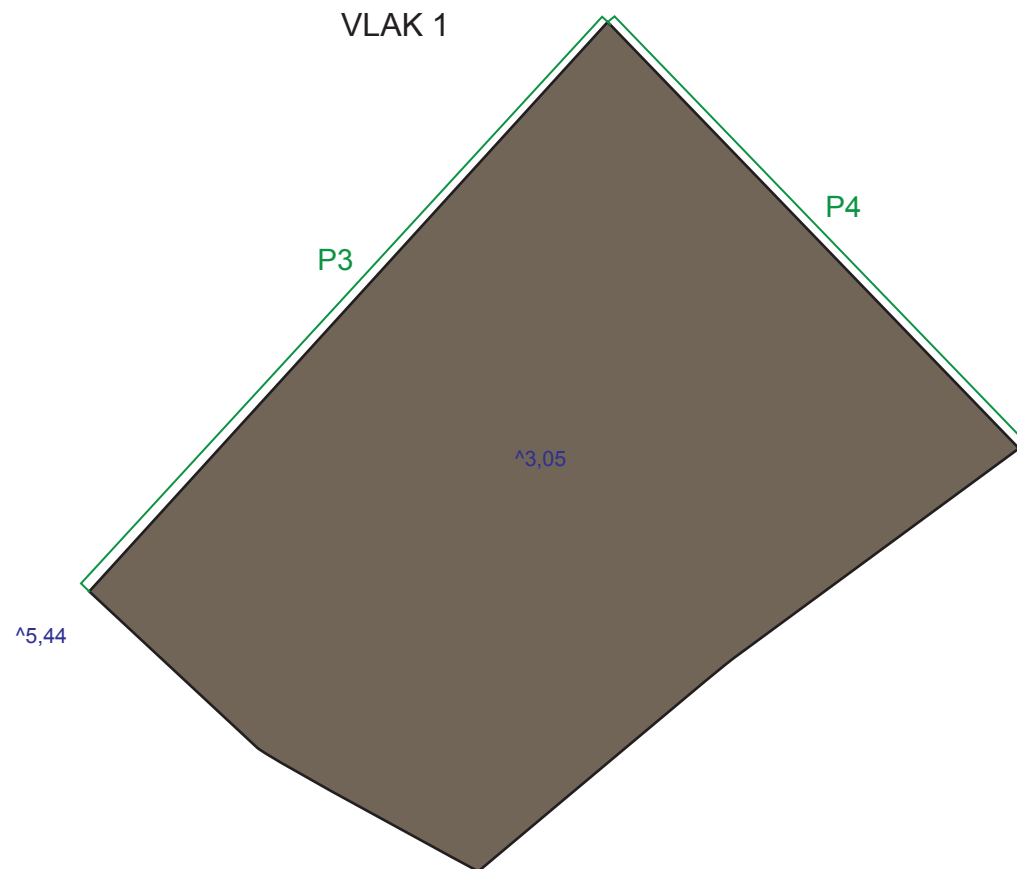
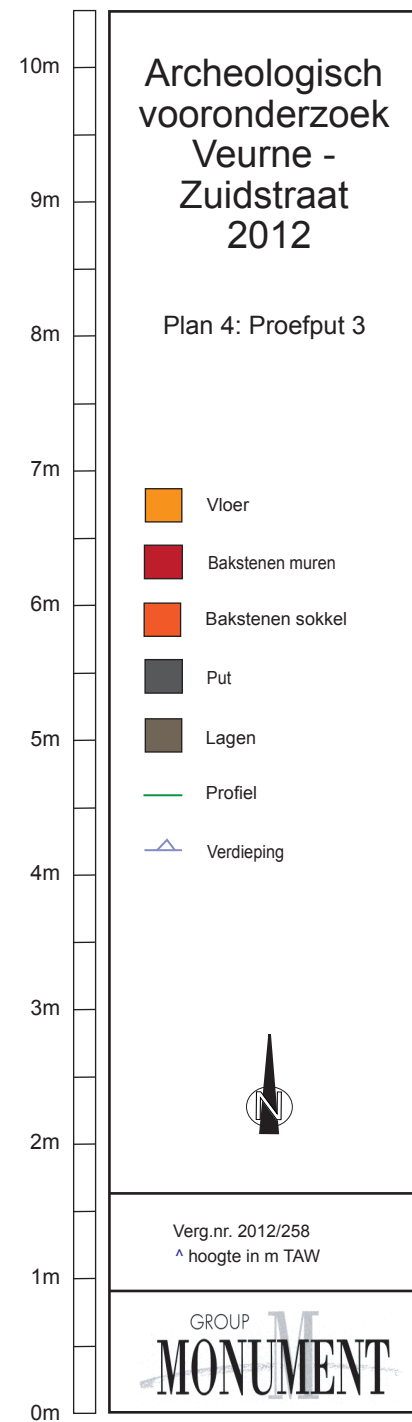
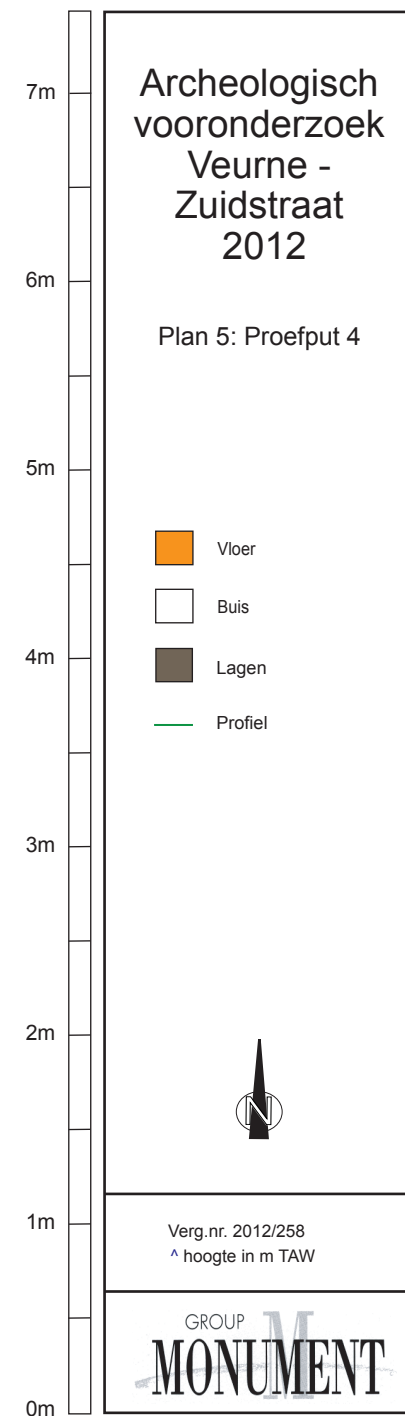
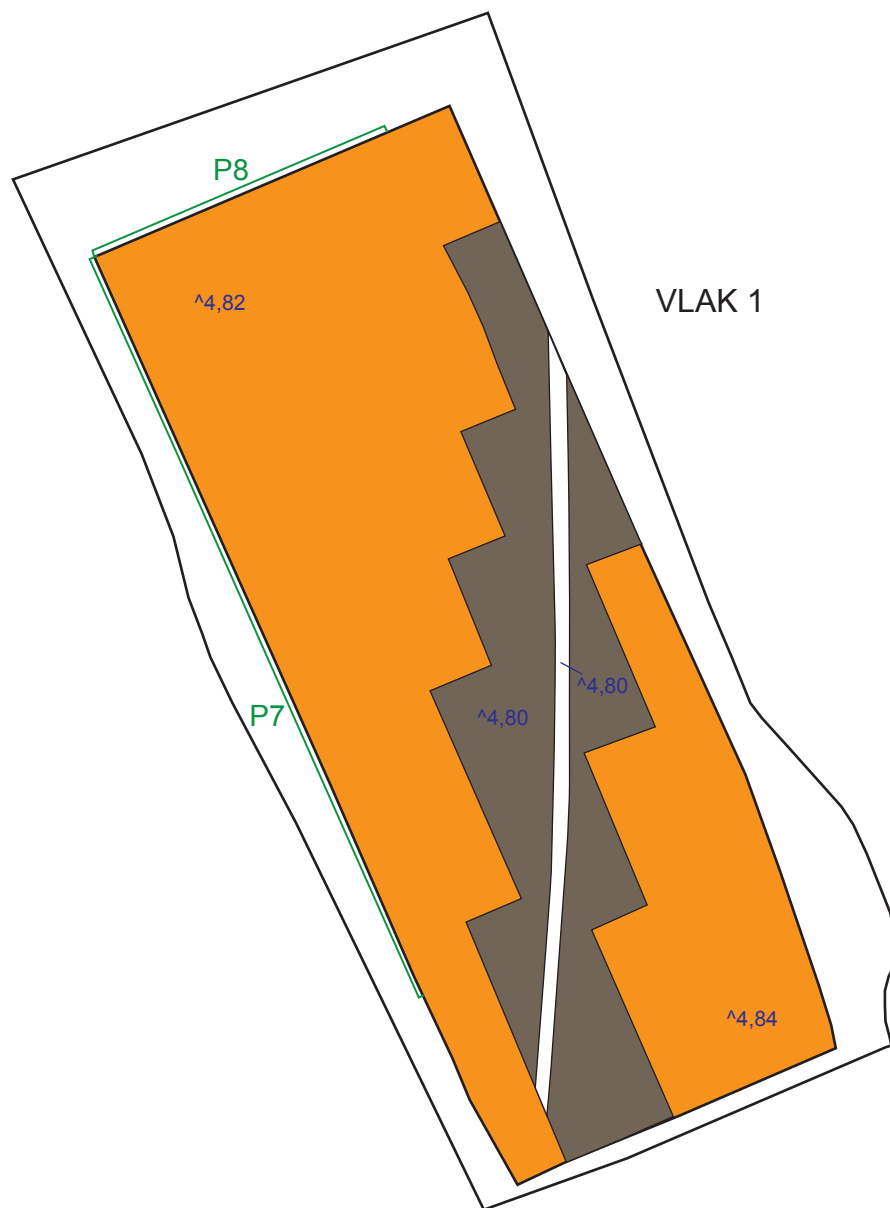
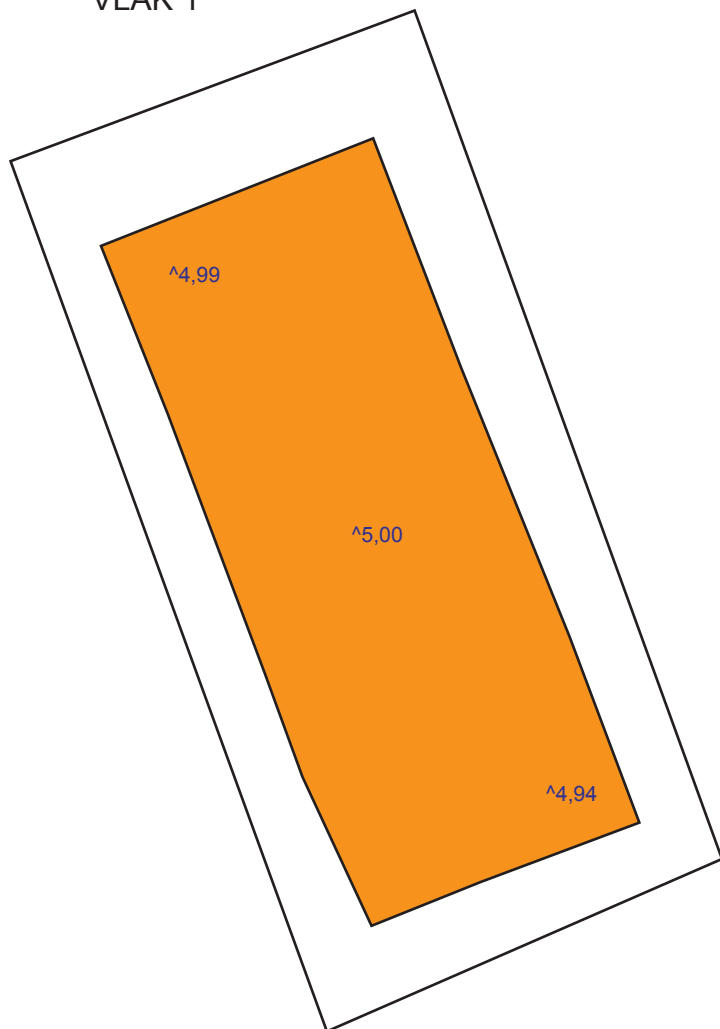

Diagram of VLAK 1 showing a layout with rooms S12-S21, corridors, and stairs P5 and P6. Rooms are color-coded: orange for S14, S21, and S20; red for corridors; and brown for other rooms. Stairs P5 and P6 are green. Dimensions are labeled in blue and green.

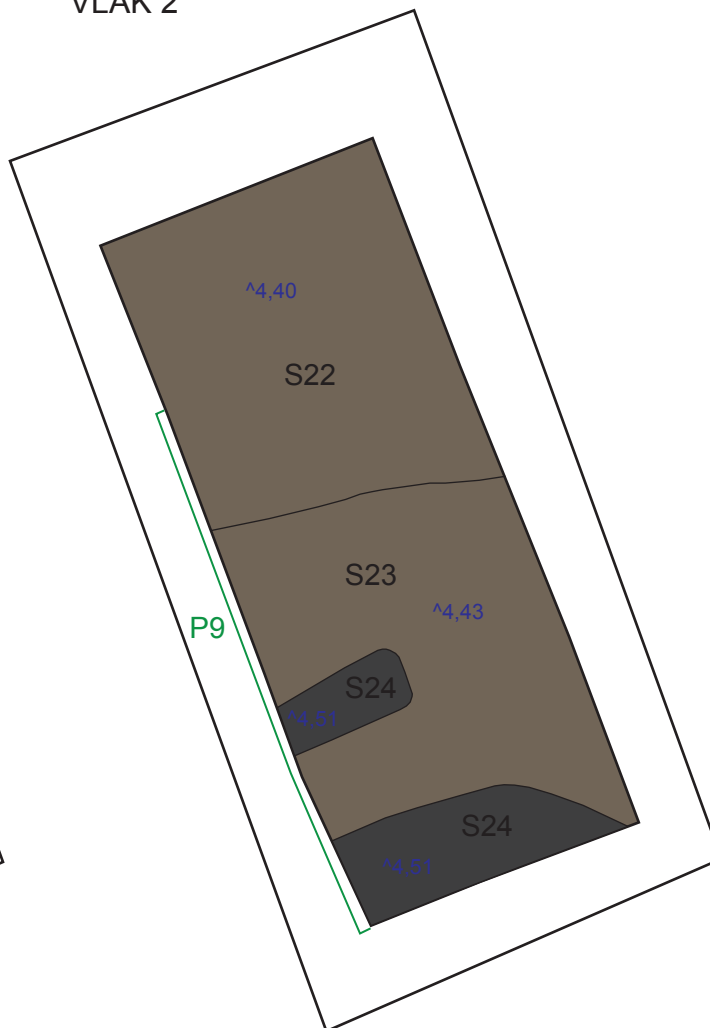

VLAK 1

VLAK 2

Archeologisch vooronderzoek Veurne - Zuidstraat 2012

Plan 6: Proefput 5

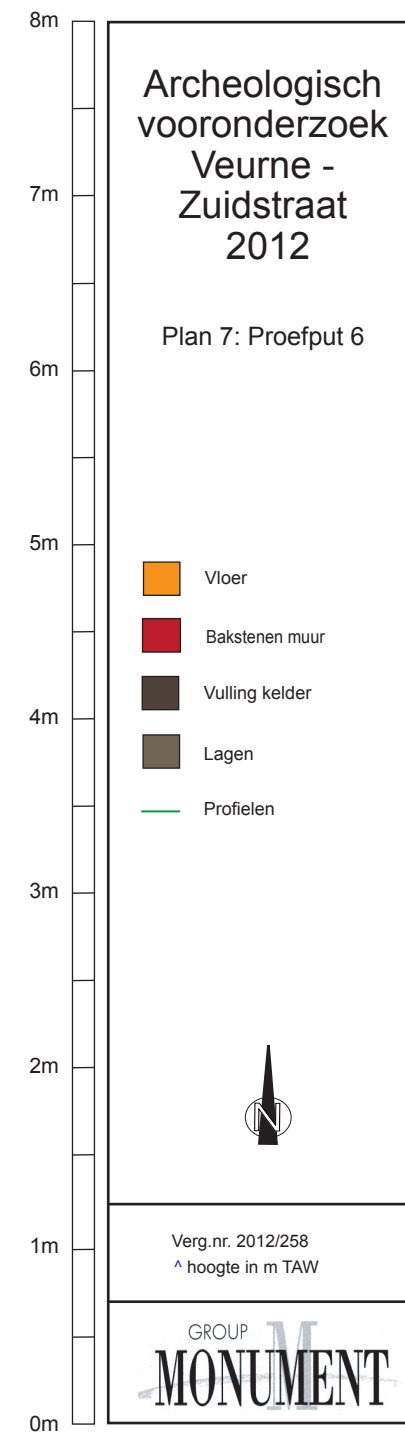
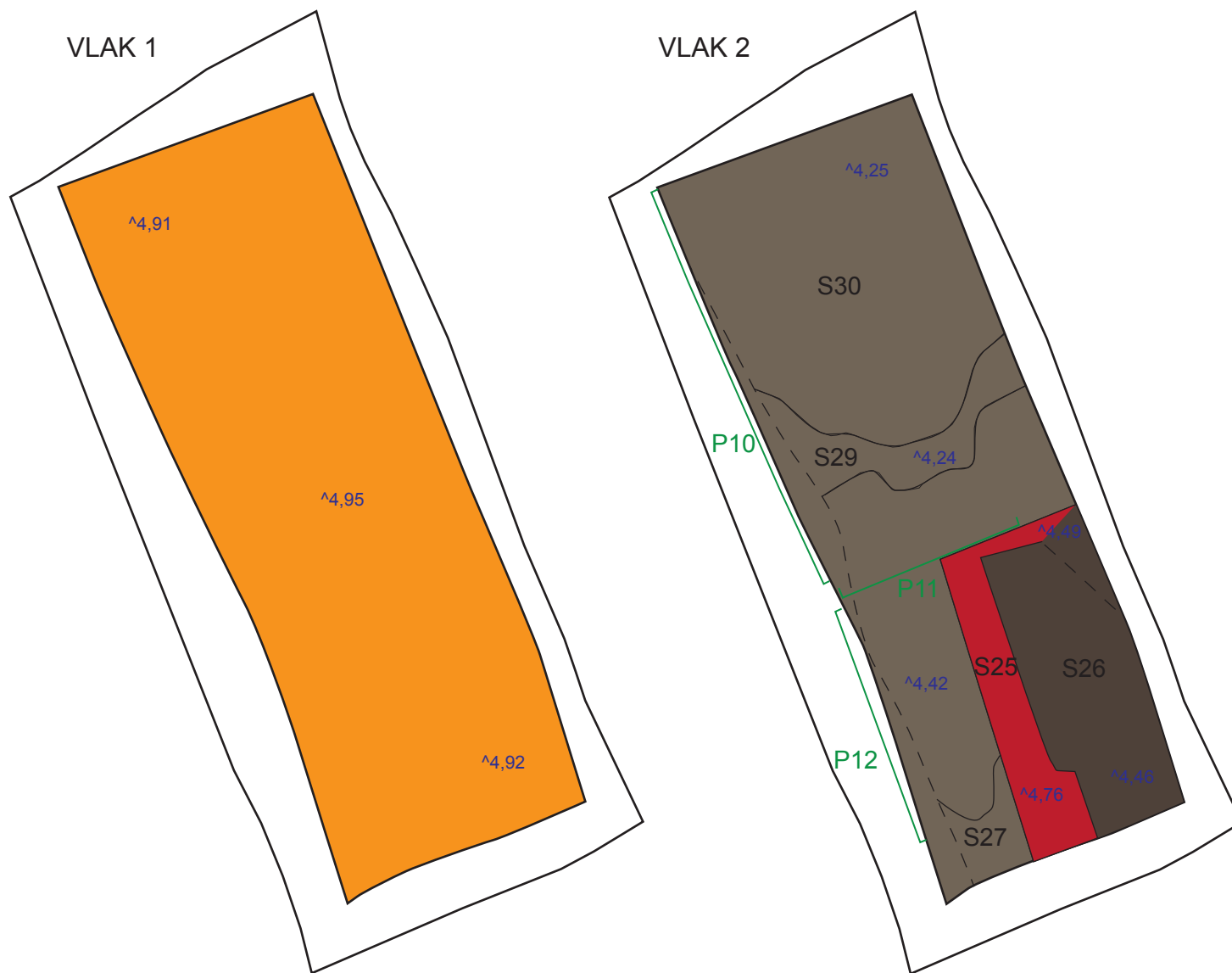
- Vloer
- Donkere laag of sporen met veel metaal
- Lagen
- Profiel

Verg.nr. 2012/258
^ hoogte in m TAW

GROUP
MONUMENT

8m
7m
6m
5m
4m
3m
2m
1m
0m

Archeologisch
vooronderzoek
Veurne -
Zuidstraat
2012

Plan 8: Profielen

Verg.nr. 2012/258

GROUP
MONUMENT

